

Om avslag

*En diskursanalytisk granskning av avslag på kvinnors
ansökningar om asyl*

Annika Barnard

Handledare: Lena Halldenius

MRSK30 HT2011

Lunds Universitet

Abstrakt

I Sverige och i Europa mer generellt kan ett skifte sägas ha ägt rum avseende hur asyl och flyktingar betraktas och omtalas. Från att ha representerat hjältemod tycks nu vanligare att lögnaktighet förknippas med flyktingen. Om det tidigare kan sägas ha varit så att det huvudsakliga intresset var att bereda skydd åt de i behov av det, är den nuvarande prioriteten att säkra gränserna och strypa bland annat den typ av invandring som bottnar i skyddsbehov. Förståelsen och tillämpningen av asylrätten sägs ha blivit alltmer restriktiv och obekymrad med att skydda personer som flyr undan exempelvis förföljelse. I denna uppsats görs en diskursanalytisk granskning av utvalda negativa beslut och domar i kvinnors asylmål. Det görs inga anspråk på att pröva rättstillämpning, utan fokus läggs på hur språkanvändning och sanningsföreträdare fungerar möjliggörande för avslagen. Materialet granskas också utifrån genus- och migrationsteori och påvisar avslutningsvis att myndigheterna genom sitt språk och det sätt varpå detta struktureras, genom att privilegiera vissa institutionaliserade former av vetande över de sökandes samt genom mansnormativitet och bristande förståelse för hur genus strukturerar makt och erfarenhet möjliggör avslag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING

1.1 Syfte och frågeställning

1.2 Material och avgränsningar

1.3 Diskursanalytisk teori och metod

1.3.1 Att säga, göra och vara

1.3.2 Med orden formar vi världen

1.3.3 Ordets makt

1.3.4 Intertextualitet

1.4 Genus- och Migrationsteori

1.4.1 Från hjälte till bedragare

1.4.1.1 Avslagscykeln

1.4.1.2 Hjälplösa offer

1.4.2 Mansnormativitet

1.4.2.1 "Våra kvinnor"

2. EMPIRI OCH ANALYS

2.1 Rätten att uppehålla sig

2.2 Flykting

2.2.1 Välgrundad fruktan

2.2.2 Förföljelsen och dess grunder

2.2.3 Myndighetsskydd

2.3 Alternativt skyddsbehövande

2.4 Vad är skydd?

2.4.1 Dåliga kvinnor

2.4.2 Hämndlystna män

2.4.3 Hjälp

2.4.3.1 Av så ringa omfattning

2.5 Kriminella handlingar

2.6 Att tala sanning

2.6.1 Bedragaren

2.6.2 Trovärdighet

2.7 Vem vet bäst?

3. AVSLUTNING

1. INLEDNING

I skrivande stund sitter otaliga människor i flyktingförvar i detta land, fängslade och gripna av ångest och skräck. Varje dag får människor i detta land besked om att de ska utvisas här ifrån, tillbaka till vad de inte sällan riskerade sina liv för att fly. I denna uppsats kommer jag att granska dokument i vilka fruktansvärda besked ges till asylsökande kvinnor. Var de är idag och vad som kan ha hänt dem vet jag inte. Vilka de är vet jag inte heller. Knappt vet jag vad som har hänt dem och varför de kom hit. Det jag däremot vet är att det på något sätt gjorts möjligt att neka dem erkännande och skydd. Vissa av dessa medel är juridiska, vissa är politiska och många är både och. Ett sätt är också genom språket och den makt som ligger däri. Detta är vad som kommer att undersökas i denna uppsats.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är i all ärlighet att vetenskapligt undersöka det jag anser mig ha lärt mig som asylrättsaktivist, nämligen att till och med människor som verkar falla glasklart inom lagrummen utvisas. Till detta finns väldigt många anledningar, men en av dem är att språket används på ett sätt som gör det som för asylsökande, för mig och många andra aktivister tycks omöjligt möjligt. Som i så många andra sammanhang har det även i detta tyckts mig vara så att kvinnor är särskilt drabbade. Mitt syfte är egentligen detsamma som undersökningen enligt min huvudsakliga frågeställning, nämligen

- Hur möjliggörs genom användningen av språkliga och andra diskursiva medel avslag på kvinnors ansökan om asyl i Sverige och kan däri spåras bristande genuskänslighet?

1.2 Material och avgränsningar

I denna uppsats granskas utvalda avslagsdomar från Stockholms och Malmös Förvaltningsrätter i asylmål med minst en myndig, kvinnlig sökande. De till dessa bifogade avslagsbesluten från Migrationsverket granskas också. Kön är inte en sökbar variabel i domstolarnas databaser, varför jag har bläddrat igenom samtliga beslut från den valda tidsperioden för att finna de som möter de ovan beskrivna kriterierna, jag kan alltså inte garantera att jag haft till mitt förfogande alla de domar och beslut som möter mina krav.

I detta, mitt första, urval har uteslutits fall där det funnits manliga och/eller minderåriga medsökande men där den myndiga, kvinnliga sökanden inte anfört några egna skäl. De domar och beslut som jag så tidigt som i juni detta år beställde från Sveriges tredje Migrationsdomstol, nämligen den vid Göteborgs Förvaltningsrätt, har jag ännu inte mottagit vilket är anledningen till att dessa inte granskas. Domarna är från perioden 09-19/05/11. I urvalet har uteslutits mål där Dublinförordningen gjorts gällande. Endast de mål som rör en första överklagan av Migrationsverkets beslut har inkluderats, alltså granskas inga mål rörande hinder mot verkställighet och ny prövning. Efter att ha gjort en första granskning av det material som mötte dessa kriterium har jag gjort ytterligare avgränsningar.

Inledningsvis har jag gjort två formella. Vissa av domarna som jag insamlat har uteslutits för att jag inte mottagit dess bilagor, det vill säga de överklagade besluten från Migrationsverket. Domarna i sig innehåller ofta väldigt lite information, till exempel är det vanligt att man i dem helt enkelt instämmer med Migrationsverkets bedömningar, utan att redogöra för dessa. Detta är anledningen till att jag valt att utesluta domar som saknar bilagor. Utöver detta har jag också valt att utesluta samtliga mål från Malmös Förvaltningsrätt i vilka sekretessbestämmelser gjorts gällande. Detta beror på att man vid denna domstol bifogar de sekretessbelagda uppgifterna och inte över huvud taget nämner dem och huruvida de vägts in i beslutet i de dokument som finns tillgängliga för allmänheten. Eftersom dessa domar då får anses ofullständiga i den form som jag kan få dem anser jag dem inte vara lämpliga att granska. Vid Stockholms Förvaltningsrätt kan man beställa sekretessfall för så kallad "maskning". Vid denna domstol skrivs domar och bifogas beslut som vanligt, med enda skillnad att de inte görs tillgängliga för allmänheten i annat fall än att de beställs varpå namn och andra eventuella känsligheter kodalas.

Utöver dessa mer formella avgränsningar har jag också gjort en del substantiella avgränsningar. En av dessa beträffar bestämmelsen om synnerligen ömmande omständigheter. Detta är en bestämmelse med stöd av vilken man kan beviljas uppehållstillstånd i Sverige då ingen av de övriga bestämmelserna som är tillämpliga i asylmål anses uppfylla. I de granskade domarna och besluten kommer jag inte att granska den text som redogör för denna bestämmelse och prövningen av huruvida den sökande uppfyller dess krav. Vissa fall har också uteslutits helt från granskningen för att de domineras av yrkanden om uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter och prövningen av dessa. I somliga av dessa fanns en manlig

medsökande som uppgivit andra typer av skäl men där den kvinnliga sökanden enbart åberopat synnerligen ömmande omständigheter, till exempel på basis av svår ohälsa. Denna avgränsning motiveras med att bestämmelsen är av undantagskaraktär och inte berör det som vanligtvis betraktas som asylgrundande omständigheter.

Jag kommer heller inte att granska de delar av de utvalda domarna och besluten som rör bestämmelsen övrig skyddsbehövande. Denna rör skyddsbehov på grund av inre eller yttre väpnad konflikt eller andra svåra motsättningar. Den del av bestämmelsen om alternativ skyddsbehövande som rör detsamma undersöks inte heller. Detta är en avgränsning som jag framförallt har gjort på grund av den avgränsning i tecken som denna uppsats måste underkasta sig. Alltså har jag från denna text tagit bort en påbörjad granskning av dessa aspekter av de granskade fallen. Detta anser jag dock också kan motiveras på andra grunder. Det var ytterst få av de granskade fallen i vilka inre eller yttre konflikt i lagens mening var relevant (efter att jag uteslutit de somaliska fallen vilket jag redogör för och motiverar nedan), vilket innebär att den plats det upptog i dokumenten främst fylldes av förklaringar av lagrummet och standardiserade proklamationer av att den sökande inte faller inom det.

Jag har också valt att utesluta samtliga beslut och domar i ärenden med sökande från Somalia, eftersom dessa i huvudsak utgörs av redogörelser för prövningar av huruvida den sökande talar sanning eller inte om att de kommer ifrån södra Somalia (eftersom personer därifrån automatiskt har rätt till uppehållstillstånd som övrigt skyddsbehövande om inte ett rimligt internt flyktalternativ kan påvisas). Detta är inte riktigt den typ av bedömningar som jag vill undersöka i denna uppsats. Det finns enligt min mening en hel del problem med hur de somaliska ärendena behandlas men jag anser arbetet med att undersöka dem vara ett uppsatsarbete i sig. Egentligen kan uteslutandet av de somaliska fallen motiveras utifrån den avgränsning jag redogör för härnäst, men jag lyfter fram dem då jag anser att forskning i hur specifikt somaliska flyktingar behandlas då de söker skydd i Sverige med fördel kan bedrivas.

Sist och inte på något sätt minst har jag valt att utesluta fall där avslaget har motiverats med att den sökande inte har lämnat en trovärdig berättelse. Detta är en avgränsning som smalnade av mitt material avsevärt, det tycks utifrån mitt material alltså vara en mycket vanlig motivering till avslag. Då jag gjorde denna avgränsning ansåg jag mig stå i ett vägskäl; antingen skulle jag kunna granska avslag på grund av trovärdighetsbrister eller

på grund av övriga motiveringar. Motiveringen till detta är måhända vetenskapligt godtagbar, måhända inte. Som aktivist träffar jag många människor som av de svenska migrationsmyndigheterna anses brista i trovärdighet. Då jag träffar dessa människor får jag tillgång till alla dokument som utfärdats i deras mål och har möjlighet att själv lyssna till deras berättelser och ställa frågor. Ibland har det varit så att jag utifrån beslut från Migrationsverket och dom från Migrationsdomstolen anser deras trovärdighetsbedömningar rimliga. Dock har alltid tillgång till ytterligare information, framförallt protokoll från asylintervjun och den sökandes egen berättelse och förklaringar ändrat min uppfattning. Jag kan inte med något uns av samvete i behåll ta mig an att granska de fall där den sökande bedömts som icke trovärdig utan att ha tillgång till mer information och utan att kunna tala med personen i fråga. Naturligtvis skulle dessa möjligheter fördjupa och förbättra även min analys av de övriga fallen, men det är inte på samma sätt avgörande för moraliteten i min studie enligt min mening. Jag anser mig utifrån mitt material inte på ett moraliskt godtagbart sätt kunna säga någonting meningsfullt om de fall där trovärdighet varit avgörande varför jag helt avstår från att kommentera dem i denna uppsats.

1.3 Diskursanalytisk teori och metod

Jag kommer i huvudsak att använda mig av den diskursanalytiska teori och metod som James Paul Gee presenterar i böckerna *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method* samt *How to do Discourse Analysis - A Toolkit*. Gee's ramverk är omfattande och avsett att kunna tillämpas på de flesta typer av material. Här kommer endast de delar av hans ramverk som är relevanta och användbara för detta uppsatsarbete att presenteras.

1.3.1 Att säga, göra och vara

För Gee handlar varje bruk av språk om att säga, göra och vara. Språket är aldrig bara ett medel för att säga saker, utan alltid simultant också ett medel för att göra och vara saker. Närmare bestämt söker vi alltid upprätta, få erkännande för eller förändra och förstöra praktiker och identiteter när vi talar och skriver.¹ En praktik definierar Gee som "a socially

¹ Gee, James Paul, *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*, 2011:2-5, 16-18, 30, 44-46
Gee, James Paul, *How to do Discourse Analysis: A Toolkit*, 2011a:42-45, 87-90, 96-99, 106-110

recognized and institutionally or culturally supported endeavor that usually involves sequencing or combining actions in certain specified ways".² Att tala med en asylsökande är en handling (action), att handlägga ett asylärende är en praktik. Genom språket signalerar vi vårt deltagande i olika praktiker; vi använder det för att få erkännande för dessa praktiker och vårt deltagande i dem. Genom språket bygger vi också upp, förstör och förändrar praktiker. Förhållandet mellan språk och praktik är reflexivt. Vad vi säger, är och gör genom språk kan konstituera en praktik men det vi säger är och gör genom språk styrs delvis av och skulle sakna betydelse utan denna praktik.³

Språket använder vi också för att bygga, signalera och få erkännande för olika identiteter, det vill säga för att vara särskilda socialt erkända typer av personer.⁴ Identitetsbegreppet är inom akademien oerhört omtvistat och komplicerat, men med Gee intresserar vi oss inte för identitet på något uttömmande sätt. Istället ser vi enbart till socialt, kulturellt och institutionellt underbyggda och erkända "typer av personer". Med detta identitetsbegrepp har vi alla en uppsjö olika identiteter i olika sociala, kulturella och institutionella sammanhang, som vi iscensätter och signalerar genom språket.⁵ Jag använder språket på olika sätt då jag vill bli erkänd som aktivist, då jag vill bli erkänd som student, då jag vill bli erkänd som en god flickvän etc. Då jag gör detta måste jag använda "rätt" språk på "rätt" sätt för att man ska kunna känna igen mig som student, aktivist eller flickvän. Ett sätt att bygga en identitet åt sig själv är också att tala och skriva på ett sätt som attribuerar en viss identitet till andra, som explicit eller implicit kontrasteras mot den egna.⁶

Att bygga, signalera och få erkännande för (eller att förändra eller förstöra) praktiker och identiteter är bland det mest centrala i diskurser.⁷ Gee definierar diskurs som "ways of combining and integrating language, actions, interactions, ways of thinking, believing, valueing, and using various symbols, tools, and objects to enact a particular sort of socially

² Gee, 2011:17

³ Gee, 2011:3-5, 17-18, 30
Gee, 2011a:96-103

⁴ Gee, 2011:3, 18, 30
Gee, 2011a:89, 106, 110

⁵ Gee, 2011: 3,16-18, 30, 41
Gee, 2011a:106-110

⁶ Gee, 2011: 3,18, 30, 40-41
Gee, 2011a:106-110

⁷ Gee, 2011:28, 30-36, 40-41, 107-109

recognizable identity”.⁸ För att passera i diskursen, det vill säga erhålla erkännande för att man faller inom den, inom det “riktiga” och “normala” och/eller av den identitet och praktik man söker skapa, krävs också andra färdigheter än språkliga. Det gäller inte bara att tala/skriva på rätt sätt vid rätt tid och på rätt plats, utan även att se ut på ett visst sätt, ha ett visst kroppsspråk, använda vissa objekt på rätt sätt etc. Diskursen existerar som en abstrakt koordination av sätt att säga, göra, vara, veta, se ut, värdera, och använda olika teckensystem, men den äger även en materiell existens i nuet som prestationer eller framträdanden som är igenkännliga som just sådana koordinationer. Erkännandet är centralt i diskurser. För att passera i diskursen måste man agera på ett sätt som är tillräckligt likt tidigare ageranden för att vara igenkännligt som inom diskursen. Diskurser förändras ständigt genom framträdanden som är igenkännliga men annorlunda, så att gränserna för vad som är inom och utom diskursen förskjuts. Erkännandet har ett reflexivt förhållande till diskurser, det vill säga det ena skapar det andra och tvärtom. Något erkänns som vad det försöker vara genom diskursens mått samtidigt som dessa mått, diskursen själv, skapas och förändras genom erkännanden som ibland utmanar diskursen. Det är omöjligt att räkna diskurser och svårt att urskilja dem eftersom nya skapas och gamla försvinner, omvandlas, delas eller smälts ihop hela tiden samt eftersom diskursers gränser ständigt är föremål för förhandling och förändring. Vidare är en given diskurs alltid bestämd av sin relation till andra diskurser, vilket också innebär att den påverkar och påverkas när andra diskurser omvandlas, uppkommer eller försvinner. Alla diskurser är också inbäddade i samhällets institutioner, som är konstituerade av och konstitutiva för diskurser, det vill säga att de både formas av diskurser och bidrar till skapandet, befästandet, förhandlingen och förändringen av diskurserna själva.⁹

Tillåt mig att exemplifiera. För att passera som en god student måste jag tala, skriva, tänka, läsa, lyssna, agera och interagera på vissa specifika sätt. Jag måste också kunna använda mig av böcker, datorer och andra resurser på rätt sätt. Därtill måste jag koordinera allt detta på ett sätt som gör att jag är igenkännlig som en god student, alltså på ett sätt som gör att jag och mina ageranden är i tillräcklig samstämmighet med diskursen. På detta sätt både organiserar jag och organiseras av diskursen. Jag både skapar och skapas av diskursen. Jag existerar i den materiella verkligheten som en student. Likaväl existerar de institutioner som jag läser vid, de lärare som undervisar mig

⁸ Gee, 2011:29

⁹ Gee, 2011:28-41, 107-109
Gee, 2011a:176-184

samt de böcker och datorer jag använder. Alla dessa saker äger en materiell existens, men deras betydelse är diskursivt bestämd. Det är genom diskursen som jag blir en student, som mina lärare blir lärare, som mina böcker blir betydelsefulla för mitt studentskap. Samma människor och ting hade kunnat vara helt andra saker om de rört sig i en annan diskurs. Samma människor och ting *är* olika saker i andra diskurser. Jag är inte bara student utan även aktivist, dotter/syster etc. och i dessa kapaciteter tänker, talar, skriver, och handlar jag annorlunda och med andra ting, i andra rum, vid andra tider. Man är den man är delvis genom vad man gör, men man gör också det man gör delvis på grund av den man är. Detsamma gäller för erkännandet. Man erkänns som en viss typ av person delvis genom vad man gör/säger, men det man gör/säger erkänns som vad det är delvis genom vem som gör/säger det.¹⁰

1.3.2 Med orden formar vi världen

Som säkerligen har framgått av det ovan presenterade menar Gee att vi närhelst vi talar eller skriver konstruerar verkligheten. Språket reflekterar inte den materiella verkligheten utan har en direkt produktiv roll.¹¹ Människor, rum och ting äger visserligen en materiell existens oberoende av diskursen, men de saknar i denna existens betydelse. Ett lysande exempel är förmodligen "människan", då denne torde vara mest kontroversiell att kalla betydelselös. Även om vi väljer att utgå ifrån att människan har ett intrinsikalt och okränkbart värde krävs det att vi formulerar detta, att vi manifesterar det i ord och handling, (inte nödvändigtvis explicit) för att det ska få någon egentlig betydelse. Om vi varken talar eller handlar på ett sätt som skapar denna särställning åt människan, kan hon verkligen sägas äga den? Denna uppsats bekymrar sig inte med att besvara denna fråga. Frågan är endast tänkt att visa på en av utgångspunkterna för Gee's diskursanalys och för denna uppsats, nämligen att få saker, om några alls, är intrinsikalt signifikanta eller triviala. Det är framförallt genom språket och diskursen vi skapar mening, bestämmer och signalerar vad som är viktigt och vad som inte är det samt vad saker har för betydelse. Genom språket skapar vi (eller förnekar vi) värde, vikt, innebörd och relevans. En diskursanalys måste därför ställa frågan om hur språket i det material som granskas

¹⁰ Gee, 2011:28-41, 107-109
Gee, 2011a:176-184

¹¹ Gee, 2011:2-10, 16-17, 103
Gee, 2011a:87-88

används för att skapa innebörd och göra saker signifikanta eller inte samt på vilka sätt detta görs och varför.¹²

Nära kopplat till detta är hur vi använder språket för att bygga samband och relevans, det vill säga för att göra vissa saker kopplade till och relevanta för varandra, eller inte. Saker som verkar intrinsiskt relevanta för och länkade till varandra kan genom språket göras helt olika eller separata, likaväl som saker som verkar helt irrelevanta för varandra kan sättas i meningssamband genom språket. Alltså blir frågan på vilka sätt språket i materialet används för att relatera saker till varandra. Hur skapas samband och relevans, eller avskildhet och irrelevans, i texten?¹³

Den mening och betydelse vi skapar åt eller berövar saker genom språket ska också förstås som situerad. Ett ord eller en fras kan oftast ha en hel uppsjö olika betydelser, även om det bara är en som "verkar rätt". Detta beror på att mening är kontextuellt förankrad. Vad någonting betyder beror på i vilken kontext det sägs eller skrivs. I en diskursanalys bör man därför undersöka vilka betydelser ett ord eller en fras har i generell bemärkelse för att sedan fråga varför bara en eller få av dessa betydelser verkar rätt i sammanhanget. På detta sätt kan man problematisera det för givet tagna och få inblick i avsikterna med samt funktionerna för just detta ordval eller just denna formulering.¹⁴ Det finns alltid en myriad olika sätt att säga någonting på, och mellan dem finns skillnader som är betydelsefulla om än väldigt små. I en diskursanalys bör man fråga varför språket har använts på detta sätt och inte ett annat. Man bör undersöka hur man hade kunnat säga saker på andra sätt och vad talaren/skribenten försökte göra och säga genom att uttrycka sig på detta sätt och inte på något annat.¹⁵

Gee menar att språk inte kan förstås isolerat från sin kontext samt att det mellan språk och kontext råder ett reflexivt förhållande. Vi väljer våra ord baserat på kontexten och vad som är lämpligt i den. Samtidigt är kontexten vad den är delvis för att vi väljer just dessa ord för

¹² Gee, 2011:17, 103
Gee, 2011a:92-94

¹³ Gee, 2011:19
Gee, 2011a:126-128

¹⁴ Gee, 2011:63-67, 72-73, 100-104
Gee, 2011a:150-154

¹⁵ Gee, 2011a:54-55

den. Det finns alltså en reciprocitet mellan språket och kontexten; språket reflekterar och konstruerar simultant den kontext i vilken det används.¹⁶ Utifrån detta är det viktigt att hur det som sägs och det sätt varpå det sägs bidrar till att reproducera sin kontext eller typ av kontext. Ytterligare en fråga är om det som sägs och det sätt varpå det sägs i huvudsak replicerar kontexter eller på något betydelsefullt sätt bidrar till att omvandla och förändra dem.¹⁷

1.3.3 Ordets makt

För den som är del i diskursen framstår de för diskursen karakteristiska sätten att tala, tänka, vara, veta, agera, interagera och värdera som normala och naturliga. För den som inte är del i diskursen kan samma sätt att tala, tänka, vara, veta, agera, interagera och värdera framstå som närmast oförståeliga. Gee hävdar att allt språk på ett grundläggande plan är ofrånkomligt politiskt. Politik definierar han som frågor om det socialt goda och hur det distribueras och bör distribueras. Med det socialt goda avser Gee vad helst personer i ett samhälle eller en del av ett samhälle vill ha och värderar högt. Närhelst vi talar eller skriver, gör vi det på ett sätt som fastslår eller antyder vad som är att betrakta som normalt, sant, adekvat, bra, acceptabelt etc. Att bli betraktad som sådan är socialt gott. Till och med ett till synes neutralt uttalande kan alltså vara djupt politiskt i den bemärkelse att det tillskriver vissa saker, personer, beteenden och fenomen en privilegierad ställning och andra inte. Detta språkets politik, hur subtilt och svårt att urskilja det än må vara, är en oerhört viktig maktfunktion som kan synliggöras om man ser förbi utsagoplanet och frågar sig vad som är implicit i texten, vad som tas för givet, vad som genom språket blir normalt och naturligt (och därmed utesluter det som betraktas som onormalt eller onaturligt).¹⁸

Språket används som bekant för att upprätta, befästa och iscensätta olika praktiker och identiteter, och centralt i detta är erkännandet. Man använder språket för att bli erkänd som en viss typ av person (identitet) i färd med att handla på ett visst sätt (praktik). Jag skriver på ett visst sätt i denna uppsats för att bli erkänd som en god student i färd med att skriva en bra uppsats. Erkännandet av mig som student och av denna text som en

¹⁶ Gee, 2011:100-114, 121-122
Gee, 2011a:84-86

¹⁷ Gee, 2011a:85

¹⁸ Gee, 2011:5-10, 17-19, 30-37,44-46, 68-69
Gee, 2011a:96-99,106-110,118-123, 176-181

godtagbar uppsats är socialt gott för mig, det ger mig en rad symboliska och materiella fördelar och det är därmed, enligt Gee, en politisk fråga huruvida jag får detta erkännande eller inte. I en diskursanalys måste man fråga sig vilket perspektiv det studerade språket förmedlar på det socialt goda och distributionen därav. Detta kan man bland annat göra genom att fråga sig vad som explicit eller implicit förmedlas som normalt eller onormalt, naturligt eller onaturligt, acceptabelt eller oacceptabelt, gott eller ont, lämpligt eller olämpligt, värdefullt eller värdelöst, lika eller annorlunda etc.¹⁹

Något som står i mycket nära samband med språkets makt och politik är frågor rörande olika teckensystem och vetandeformer samt hur dessa privilegieras och disprivilegieras. Ett teckensystem kan vara ett språk, en viss typ av språk (till exempel byråkratiskt respektive vardagligt), eller något annat kommunikativt teckensystem, exempelvis visuella och matematiska. Inom dessa teckensystem gör vi konstanta anspråk på vetande och former av vetande. Vi använder språket för att skapa, förändra, vidmakthålla, revidera, privilegiera och prioritera olika teckensystem och former av vetande. Ofta skapar vi genom språket en privilegierad ställning för vissa teckensystem och former av vetande medan vi disprivilegierar andra. En viktig diskursanalytisk fråga blir alltså hur olika teckensystem och vetandeformer eller trossystem prioriteras eller inte samt privilegieras eller disprivilegieras i en given text.²⁰ Att hierarkisera olika teckensystem och vetandeformer är detsamma som att hierarkiskt fördela makt. Inom vissa teckensystem och vetandeformer kan man med mycket större framgång än i andra skapa mening och göra anspråk på sanning till följd av att de privilegieras. Detta innebär att vissa människor med mycket större framgång än andra kan utöva makt över konstruktionen av innebörd, värde, vikt, relevans och sanning.²¹

1.3.4 Intertextualitet

Avslutningsvis kan nämnas ytterligare ett verktyg som Gee erbjuder, nämligen intertextualitet. Intertextualitet avser när en text direkt eller indirekt citererar, lånar från eller alluderar till en annan text. Att undersöka på vilka sätt andra texter citeras,

¹⁹ Gee, 2011:5-10, 17-19, 30-37,44-46, 68-69
Gee, 2011a:96-99,106-110,118-123, 176-181

²⁰ Gee, 2011:19-20
Gee, 2011a:135-139

²¹ Gee, 2011:5-10, 19-20, 24, 68-69

inkorporeras eller på annat sätt influerar denna samt vilken funktion det fyller kan vara diskursanalytiskt intressant. Med hänsyn till mitt material är det en intressant aspekt att undersöka eftersom samtliga dokument och domar till stor del utgörs av samma text, till vilken individuella berättelseredogörelser och beslutsmotiveringar naturligtvis tillkommer.

1.4 Genus- och migrationsteori

I föregående avsnitt presenterades den diskursanalys som kommer att tillämpas i denna uppsats. Den kommer att kompletteras, fördjupas och specificeras med några feministiska forskare som presenteras härnäst.

1.4.1 Från hjälte till bedragare

Jane Freedman noterar i sin bok *Gendering the International Asylum and Refugee Debate* att ett skifte har ägt rum i hur man talar om och behandlar asylsökande i Europa. Den asylsökande representerar inte längre i första hand hjältemod utan framställs frekvent som lögnaktig, utnyttjande, bedragande, hotfull och till och med kriminell. En numera vanlig distinktion är den mellan "riktiga" flyktingar och "ekonomiska" eller "falska" flyktingar. Detta är också en distinktion mellan "påtvungad" och "frivillig" migration, mellan "goda" och "dåliga" flyktingar samt mellan den som förtjänar skydd och den som inte gör det. Den "riktiga" flyktingen är berättigad till skydd undan förföljelse och beskrivs i termer av ömsom hjälte ömsom offer medan den "ekonomiska" (läs "falska") flyktingen ljuger om att vara flykting för att undkomma fattigdom och lura till sig västerländsk välfärd.²²

Detta skifte i bilden av "flyktingen" sätter Freedman i samband till ett generellt skifte bort från huvudintresset att bereda skydd till det huvudsakliga målet att säkra gränserna - det vill säga släppa igenom så få som möjligt - som hon menar kännetecknar västvärldens flyktingregimer idag. Hon hävdar även att dessa skiften i hur man tänker kring och talar om flyktingskapet med tillhörande ökning i restriktivitet i gränspolitiken inte enkelt kan härledas till extremhögern eller utbredd allmän xenofobi, såsom många politiker har hävdad. Tvärtom, menar hon, kan man spåra dessa förändringar till en tid långt före asylpolitik var föremål för den mediala uppmärksamhet och allmänna kontrovers som det är idag; en tid

²² Freedman, Jane, *Gendering the International Asylum and Refugee Debate*, 2007:1-8

som också föregår extremhögerns parlamentariska framgångar i Europa. Freedman betonar att den restriktivitet som vi ser i dagens asylpolitik och retoriken därom har kommit politiskt uppifrån och ned.²³ Hon spårar detta till så tidigt som 1970-talets slut och 1980-talets början då

the notion of "manifestly unfounded" asylum claims appeared in technocratic language to designate procedural means of expediting the rejection of asylum claims".²⁴ Freedman skriver vidare att "the start of this rejection of asylum can thus be tracked back to a period well before the current debates, a moment when many European states began to close their borders to labour migration and when bureaucratic and political norms began to emerge which treated all forms of incoming migration as a concern for the nation state"²⁵

Freedman menar att även om utbredningen av folklig xenofobi och den populistiska extremhögerns frammarsch i många europeiska länder har spelat en viktig roll i att förstärka och reproducera dessa negativa utvecklingar bär de byråkratiska och politiska eliterna och institutionerna en stor del av ansvaret.²⁶

1.4.1.1 Avslagscykeln

(I)n the attempt to continually decrease (...) the number of asylum seekers to whom refugee status is eventually granted, governments have put in place procedures for processing and deciding asylum claims, which makes it increasingly difficult for a claimant to formulate a credible claim and for this claim to be "believed" by the relevant officials and judges. In this hostile climate, it is becoming harder and harder for an asylum seeker to prove that he has a genuine claim for protection, and in turn the processes of decision-

²³ Freedman, 2007:4-8

²⁴ Freedman, 2007:6

²⁵ Freedman, 2007:6

²⁶ Freedman, 2007:6-8

making have in some cases come to be seen as more and more arbitrary, depending on the personal or discretionary power of individual bureaucrats and judges.²⁷

Freedman menar också att då skärpningen av asylmottagandet i stor utsträckning har handlat om att göra flyktingdefinitionen allt snävare, om att göra det allt svårare både att definitionsmässigt räknas som flykting och att få sin berättelse betrod, är den uppenbarligen inte ämnad att enbart utesluta "falska" flyktingar till fördel för "riktiga" flyktingar, utan åt att *skapa* "falska" flyktingar för att kunna legitimera en mer restriktiv asylpolitik.²⁸

I förhållande till detta framhåller Freedman också vad hon kallar för "the cycle of rejection". Restriktiva praktiker, som artikuleras, legitimeras och implementeras mot diskursiv bakgrund av den bedragande, "falska" flyktingen, leder till fler avslagsbeslut i asylmål. Dessa avslag framställs sedan som bevis på att de flesta asylsökande inte egentligen är flyktingar, utan ljuger och saknar skäl att få stanna. Detta legitimerar i sin tur de restriktiva och stigmatiserande praktikerna och dess diskursiva motiveringar, samt ytterligare skärpningar av retorik, juridik och politik. På så vis bildar stigmatiserande och exkluderande retorik och praktik i asylfrågor en självlegitimerande, slutna cirkel av logik.²⁹

1.4.1.2 Hjälplösa offer

Vad gäller de kvinnliga asylsökande noterar Freedman att de i likhet med sina manliga gelikar ofta framställs som hotfulla bedragare, men även som sårbara och hjälplösa offer. Dessa framställningar verkar stå i motsats till varandra, men Freedman menar att de tvärtom ofta används sammantvinnade och utifrån samma logik. Representationer av sårbara "kvinnorochbarn" i humanitära diskurser situeras här i diskursen om de bedragande, "falska" flyktingarna och får en något annorlunda innebörd. Asylsökande

²⁷ Freedman, 2007:8

²⁸ Freedman, 2007:7-8

²⁹ Freedman, 2007:6-8

kvinnor antas då använda sin förmodade utsatthet för att lura till sig skydd som de inte egentligen behöver.³⁰

Framställningen av de asylsökande kvinnorna som hjälplösa offer paras dock inte alltid med föreställningar om lögnaktiga och "falska" flyktingar. Detta skriver också Heaven Crawley som menar att föreställningar om kvinnliga flyktingars offerskap ofta associeras med och konstrueras genom idéer om "kultur" eller "tradition". En konstruktion av "tredje världen" framträder där kvinnoförtryck framställs som ett resultat av andra samhällens inneboende barbari; samhällen där alla män tycks vara förtryckande monster och alla kvinnor agentskapslösa offer för ociviliserad patriarkalisk kultur.³¹ Crawley skriver att "this feeds into a protection discourse which is already highly imbued with (and in many senses based upon) notions of political, economic, social and cultural superiority".³² Ironiskt nog kan detta i vissa fall komma de berörda kvinnorna till praktisk fördel, då de kan få gehör för sin asylberättelse för att den passar väl in i rasistiska och sexistiska föreställningar om dem.³³ För de allra flesta har dock dessa konstruktioner ödesdigra konsekvenser. De asylsökande kvinnorna möter nya fördomar och förtryck samtidigt som de strukturer och föreställningar som dessa kvinnor eventuellt har flytt ifrån reproduceras. De konstrueras återigen som i avsaknad av agentskap och som objekt för manligt förtryck.³⁴ Därtill får dessa kvinnor tjäna som signifikanter för skillnaden mellan "vi" och "dom", mellan "västerländska kvinnor" och "andra kvinnor", vilket fördunklar "the real structures of gender inequalities in different societies and the reasons for the persecutions that women suffer as a result".³⁵ Dessa rasistiska och sexistiska konstruktioner av den kvinnliga flyktingen som antingen hotfull bedragare, hjälplöst offer eller både och menar Crawley tjänar att dekontextualisera och fördunkla kvinnors reella erfarenheter och "undermine women's access to protection from persecution because they further depoliticise their experiences

³⁰ Freedman, 2007:6-8, 17-22, 133-134

³¹ Freedman, 2007:82-83, 85, 95, 133-134
Crawley, Heaven, *Refugees and Gender: Law and Process*, 2001:8-11

³² Crawley, 2001:10

³³ Freedman, 2007:95, 107

³⁴ Freedman, 2007:4-8, 20, 85, 95, 107-109
Crawley, 2001:8-11

³⁵ Freedman, 2007:85

and marginalise them from the normatively masculine interpretation of international refugee law”³⁶.

1.4.2 Mansnormativitet

When a woman is tortured in an Argentine prison cell, even as it is forgotten that she is a woman, it is seen that her human rights are violated because what is done to her is also done to men. Her suffering has the dignity, her death the honor, and her legal status the recognition of a crime against humanity. But when a woman is tortured by her husband in her home, humanity is not seen to be violated. Here she is a woman - *only* a woman. Internationally, her violation outrages the conscience of few beyond her friends. Put more schematically, in the perspective of human rights, what is done to women is either too specific to women to be seen as human or too generic to human beings to be seen as about women. Atrocities committed against women are either too female to fit the concept of human or too human to fit the idea of female³⁷

Utdraget ovan är hämtad från en text av Catharine A. MacKinnon och berör ett tämligen väl uppmärksammat problem, nämligen att man har uppställt som universell norm och högsta prioritet för det internationella samfundet, för att inte säga för mänskligheten, det som berör män. Både i artikuleringen av de mänskliga rättigheterna och i tolkningen och tillämpningen av dem har man utgått från ett manligt paradigm. Som MacKinnon gör klart erhåller även kvinnor erkännande för att de övergrepp som begås mot dem är allvarliga kränkningar av deras mänskliga rättigheter, men bara då det som drabbar dem också drabbar män. Det som ofta drabbar kvinnor men mer sällan händer män tillerkänns inte samma tyngd och faller ofta inte inom ramarna för människorättslagstiftning och tillämpningen därav. Detta är också ett problem inom asylrätten då denna i stor utsträckning är baserad på samma principer som samt “fylls ut” av de mänskliga

³⁶ Crawley, 2001:11

³⁷ MacKinnon, Catharine A., *Are Women Human? and Other International Dialogues*, 2006:181

rättigheterna.³⁸ Crawley skriver att “By portraying as universal that which is in fact a male paradigm, (...)women refugees face rejection of their claims because their experiences of persecution go unrecognised”.³⁹

Mer specifikt är det framförallt två problem som i detta avseende identifieras av MacKinnon, Crawley och Freedman. Det första är att liberal diskurs underbygger såväl människorätt som asylrätt. Ett fundament i denna liberala diskurs är en föreställning om att verkligheten är indelad i två helt separata och intrinsiskt olika sfärer; den offentliga och den privata. Den offentliga sfären förstås som den plats där individer blir politiska aktörer och inkorporeras i den politiska världen medan den privata sfären förstås som utanför statens och politikens legitima räckvidd, en “helgad plats” som är och bör vara politiskt irrelevant. Den dikotoma uppdelningen mellan offentligt och privat korresponderar mot lika skarpa gränsdragningar mellan och dikotoma förståelser av politiskt respektive apolitiskt och manligt respektive kvinnligt. Som så många feminister gjort gällande är dessa kategoriseringar och dikotomiseringar politiska och ideologiska konstruktioner som ofta svarar dåligt mot verkligheten och som underminerar det som kvinnor gör och det som görs mot dem genom att depolitisera, privatisera och trivialisera det.⁴⁰ Crawley skriver att

Because western political thought continues to rely to a significant extent on binary oppositions, which are both hierarchical and closed, it is often unable to provide any insights into the political protest carried out by women in different parts of the world.” samt att “Whilst the refugee definition does not intrinsically exclude women’s experiences, in practice the public/private distinction is used in such a way that what women do and what is done to them is often seen as irrelevant to refugee law.⁴¹.

³⁸ Freedman, 2007:69-75, 77
Crawley, 2001:4-9, 17-21, 39-42

³⁹ Crawley, 2001:5

⁴⁰ Freedman, 2007:77-82
Crawley, 2001:4-6, 17-26
MacKinnon, 2006:180-181

⁴¹ Crawley, 2001:20

Såväl Crawley som Freedman betonar att om kvinnor i verklig mening ska få lika tillgång till internationellt skydd krävs att vi gör rent hus med en maktförståelse som fokuserar på staten och den offentliga sfären.⁴² När en kvinna gifter sig med någon som hennes familj inte godkänner, vägrar följa klädkoder och andra normer, lagar mat åt rebeller eller gömmer flyktingar gör hon uppror mot maktordningar, hon gör politisk protest. Ingenstans i världen har kvinnor lika stor tillgång till den formella, offentliga politiken, men det betyder inte att de inte bedriver politik. Att definiera politik som något som enbart äger rum i det offentliga är att definiera politik utifrån den manliga normen och förbise all den protest och kamp som så många kvinnor för i det geografiskt och konceptuellt "privata".⁴³ Därtill menar Crawley att kvinnor ofta är dubbelt utsatta i sina politiska protester eftersom deras blotta deltagande i politiken eller protest mot sin underordning är som en invasion av manligt territorium, alltså ett ytterligare hot mot maktordningar som redan är under attack. Crawley menar därför att den politik som inte erkänns som sådan eller som betraktas som marginell, perifer och "low-level" kan vara än mer riskabel än den som män för i formella institutionella sammanhang. Västerländska migrationsmyndigheter begår därför ett fatalt misstag då de tror att denna typ av verksamhet knappast kan leda någon att bemöda sig förföljelse av dessa kvinnor.⁴⁴

Det andra men nära relaterade problemet som samtliga författare identifierar är en avsaknad av förståelse för hur kön och genus strukturerar samhällen och individer på ett sätt som skapar olika levnadsvillkor och erfarenheter för män och kvinnor. Ofta uppmärksammas inte de maktstrukturer och ideologier som ligger bakom förföljelsen av kvinnor, varför det som kvinnor utsätts för istället ses som lösryckta utbrott av grymhet eller kriminalitet och alltså inte som tillräckligt för att betraktas som förföljelse.⁴⁵ Tvärtom menar Freedman att

There is a continuum of violence which links (...) various manifestations of persecution against women and which is connected by the thread of gendered relations of power, relations which ascribe

⁴² Freedman, 2007:18-20, 45-46, 69, 77-82
Crawley, 2001:4-9, 17-29

⁴³ Freedman, 2007:69-82
Crawley, 2001:4-6, 17-26, 62-63, 68-70, 80-86, 124-126

⁴⁴ Crawley, 2001:79, 81-84

⁴⁵ Freedman, 2007:18-20, 45-84
Crawley, 2001:2-11, 17-58, 62-77, 80-197
MacKinnon, 2006:180-181

particular roles and behaviour to women. Thus persecutions and violence are not the result of spontaneous individual behaviour but rather part of a larger pattern of violence caused by unequal relations of power.”⁴⁶ samt att “these types of persecution occur because of gendered relations of power (...), and they are not merely the result of individual acts of violence or “private” matters, but part of larger structures and ideologies within which women have unequal shares of political, economic and social power⁴⁷.

1.4.2.1 “Våra kvinnor”

Kvinnor blir ofta angripna i sina symboliska och materiella roller som kollektivens - familjens, nationens, rasens, religionens - biologiska och kulturella reproducenter. Detta avser delvis det faktum att kvinnorna föder och i stor utsträckning också socialiserar barnen, varför frågor om hur många barn de får, när de får dem, med vem de får dem samt hur de uppfostrar dem blir angelägenheter i konstruktionen av och värnandet om kollektivet. Det avser också det faktum att i konstruktioner av kollektiv får “kvinnan” ofta tjäna som en “signifier of difference” och gränsmarkör. Det vill säga att hur “vi” är ofta definieras utifrån hur “våra kvinnor” är, ser ut, klär sig, betar sig och behandlas samt genom att detta kontrasteras mot hur “deras kvinnor” är, ser ut, klär sig, betar sig och behandlas. “Vi” är på ett visst sätt för att “våra kvinnor” är det och för att “våra män” behandlar dem på ett visst sätt. “De” är inte som “vi” för att “deras kvinnor” är på ett annat sätt än “våra” och för att “deras män” behandlar dem på ett annat sätt. Kvinnor får alltså ofta i sina symboliska roller utgöra kollektivets signifikanter och gränsmarkörer. Detta innebär att kvinnors kroppar ofta får tjäna som symboliska slagfält. Genom att angripa, förnedra, dehumanisera och demoralisera kvinnor kan man angripa, förnedra, dehumanisera och demoralisera en hel familj, en hel etnisk grupp, eller en hel nation.⁴⁸

Det är välkänt att kvinnor ofta misshandlas i hemmet, att våldtäkt är vanligt i krig, att institutionaliserat kvinnoförtryck är vanligt under hypernationaliska och teokratiska regimer samt att kvinnor ofta attackerades i syfte att komma åt män som står dem nära. Ofta

⁴⁶ Freedman, 2007:46

⁴⁷ Freedman, 2007:48-49

⁴⁸ Freedman, 2007:20, 45-64, Crawley, 2001:26-34, 62-69, 86-90, 107-109, 129-131, 147-150, 175-180, 193-195

karakteriseras dessa företeelser som resultat av generaliserat våld, övergripande oroligheter eller elaka individers impulser - som tragiska sammanträffanden, lösryckta olycksöden. Om man följer feministisk teoribildning är denna förståelse felaktig. Kvinnor "råkar" inte bara drabbas, de är strategiska måltavlor. Angreppen av dem är taktiska och möjliggörs samt naturaliseras av sammanhängande men över tid och rum mycket varierande könsmaktsideologier⁴⁹, eller som Freedman uttrycker det "the reasons for which men commit acts of violence against women, and the reasons why this violence is frequently dismissed by police and other official institutions, are linked to the way in which proper or normal behaviours for men and women are constructed and represented"⁵⁰.

Denna uppsats kommer att följa Crawleys förståelse av genusbegreppet som:

the social construction of power relations between women and men, and the implications of these relations for women's (and men's) identity, status, roles and responsibilities (in other words, the social organisation of sexual difference). Gender is not static or innate but acquires socially and culturally constructed meaning because it is a primary way of signifying relations of power. Gender relations and gender differences are therefore historically, geographically and culturally specific, so that what is to be a 'woman' or 'man' varies through space and over time. Any analysis of the way in which gender (...) shapes the experiences of asylum-seeking women must therefore *contextualize* those experiences.⁵¹.

Asylsökande kvinnor är allt annat än en koherent kategori, det enda som kan sägas förena dem är just det faktum att de är kvinnor och att de söker asyl. Inte ens dessa förenande egenskaper säger oss heller särskilt mycket då vad det innebär att vara kvinna och asylsökande betyder olika saker på olika platser, vid olika tider och för olika människor. Denna uppsats gör inte anspråk på att förklara asylsökande kvinnors erfarenheter. Den gör inte ens anspråk på att förklara hur genusstrukturer har format deras erfarenheter. Inte heller söker den visa på huruvida Migrationsmyndigheterna har fattat rätt beslut eller inte i

⁴⁹ Freedman, 2007:20, 45-64, Crawley, 2001:26-34, 62-69, 86-90, 107-109, 129-131, 147-150, 175-180, 193-195

⁵⁰ Freedman, 2007:57

⁵¹ Crawley, 2001:6-7

de ärenden som granskas. Det som här presenteras om genus och hur det ger upphov till och bildar en länk mellan olika former av våld och förföljelse mot och av kvinnor är heller inte avsett att förklara dessa saker. Det är inom ramarna för detta uppsatsarbete en omöjlig uppgift att granska de olika typer av situationer som kvinnor flyr ifrån med alla dess komplexiteter. Däremot kan vi konstatera att genus är centralt i all makt och strukturerar alla människors levnadsvillkor samt att en bristande förståelse för detta svarar för mycket av den svårighet som kvinnor möter i att söka och erhålla internationellt skydd⁵², varför det är av intresse att granska om denna bristande förståelse kan återfinnas i de granskade dokumenten.

⁵² Crawley, 2001:6-9, 15-21

2. EMPIRI OCH ANALYS

I detta kapitel kommer relevanta delar av materialet att redogöras för samt analyseras utifrån den genus- och migrationsteori samt diskursanalytiska teori och metod som presenterades i föregående kapitel.

2.1 Rätten att uppehålla sig

En flykting har rätt att få resedokument enligt 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning. En flykting ska enligt 4 kap. 3 § utlänningslagen erhålla flyktingstatusförklaring. En person som är alternativt skyddsbehövande ska enligt 4 kap. 3 a § första stycket utlänningslagen erhålla alternativ skyddsstatusförklaring.⁵³

Den som bedöms vara flykting, alternativt skyddsbehövande (...) har enligt 5 kap. 1 § utlänningslagen rätt till uppehållstillstånd.⁵⁴

Meningarna ovan är varianter av formuleringar som återfinns i samtliga granskade beslut. Då jag bedömt att variationen mellan dessa formuleringar inte på något sätt påverkar varken innehållet eller tonen har jag valt att citera de mest koncisa. Vad som avses med flykting och alternativt skyddsbehövande kommer att redogöras för senare i detta kapitel. Anledningen till att jag inleder med dessa citat är att de klargör syftet med bedömningen av vem som är flykting eller alternativt skyddsbehövande - nämligen att avgöra vem som på grund av skyddsbehov har rätt till en viss rättslig status och därmed även uppehållstillstånd i Sverige. Egentligen är det primära syftet att avgöra vem som är berättigad till internationellt skydd (vilket medför en viss rättslig status), men detta skydd skulle vara tämligen innehållslöst om det inte innebar tillstånd att leva och arbeta i det land där man sökt det. En person som saknar uppehållstillstånd har inte rätt att bo i Sverige och är i nästintill fullkomlig avsaknad av rättigheter på svenskt territorium. Uppehållstillstånd är ett socialt gott för den som vill vara bosatt i Sverige. Uppehållstillstånd i Sverige medför

⁵³Beteckning 11741632:4

⁵⁴Beteckning 11702371:4

också en uppsjö rättigheter och privilegier som är betraktade som socialt goda av de flesta. Dock är det inte bara uppehållstillståndet som är att betrakta som socialt gott för den som söker asyl, utan också det erkännande av skyddsbehovet som leder till uppehållstillstånd. Då man söker asyl söker man skydd. Detta skydd är socialt gott. Då man söker asyl söker man också erkännande för att man har utsatts för och/eller (sannolikt) kommer att utsättas för någonting som är så allvarligt att man har rätt att få internationellt skydd. Detta erkännande är i sig ett socialt gott. Att erhålla flyktingstatusförklaring eller alternativ skyddsstatusförklaring är också att erkännas som en viss socialt erkänd typ av person, det vill säga att det är detsamma som att besitta en viss identitet i Gee's mening. Att erhålla detta erkännande, för att man har en viss rättslig status/identitet samt då är berättigad till internationellt skydd och uppehållstillstånd får därmed i sammanhanget anses utgöra "att passera i diskursen". Eftersom jag enbart granskar avslagsbeslut kan redan nu konstateras ingen av de personer som finns representerade i mitt material har passerat i diskursen, de har alla nekats tillgång till det socialt goda som nämns ovan.

För att erhålla detta erkännande som dessa personer har nekats krävs att man bedöms uppfylla de kriterium som uppställts i svensk lag, närmare bestämt att man bedöms uppfylla kriterierna för att i den svenska utlänningslagens mening betraktas som flykting eller alternativt skyddsbehövande. Härnäst övergår jag till att granska det lagrum som är tillämpligt i prövningen av en asylansökan och som citeras på samma sätt i samtliga granskade beslut från Migrationsverket. Därefter övergår jag till att även granska och väga in andra standardiserade formuleringar som förklarar hur lagen ska tolkas och tillämpas som förekommer i flera beslut. Avslutningsvis fyller jag ut den förståelse vi kan få från dessa granskningar med att undersöka vilka förståelser av den som kan härledas av de specifika fallens omständigheter.

2.2 Flykting

Av 4 kap. 1§ utlänningslagen framgår att en flykting är en utlänning som inte är i det land som han eller hon är medborgare i därför att han eller hon känner en välgrundad fruktan för att förföljas på grund av

- sin ras
- sin nationalitet

- den samhällsgrupp som han eller hon tillhör
- sin religion
- sin politiska uppfattning
- kön eller sexuell läggning

För att bedömas som flykting ska han eller hon inte kunna använda sig av sitt lands skydd eller på grund av sin fruktan inte vilja göra det. Det är ingen skillnad om det är myndigheterna som är ansvariga för att han eller hon riskerar att utsättas för förföljelsen eller om myndigheterna inte kan antas erbjuda trygghet mot förföljelse från enskilda personer.⁵⁵

Texten ovan definierar vem som är flykting i den svenska utlänningslagens mening. Av denna definition framgår att det är ett antal kriterium som ska vara uppfyllda för att man ska åtnjuta den rättsliga ställningen "flykting". Man måste vara en utlänning, men vad som menas med det framgår inte helt tydligt. Av formuleringen "som befinner sig utanför det land som han eller hon är medborgare i" torde det inte vara orimligt att anta att en utlänning är en person som inte har svenskt medborgarskap. Eftersom den som bedöms vara flykting har rätt till uppehållstillstånd i Sverige verkar det dock än rimligare att anta att en utlänning är en person som varken har medborgarskap eller uppehållstillstånd i Sverige.

Det andra kriteriet är att man som utlänning ska befinna sig utanför det land som man är medborgare, man kan alltså inte vara flykting i det land man är medborgare i även om man uppfyller alla de övriga kriterierna. Därtill ska anledningen till att man befinner sig utanför det land som man är medborgare i vara att man känner välgrundad fruktan för förföljelse. Det rör sig alltså inte om förföljelse som man redan har drabbats av annat i den mån denna kan anses göra ens fruktan för att utsättas i framtiden välgrundad.

2.2.1 Välgrundad fruktan

⁵⁵ Samtliga beslut från Migrationsverket

Fruktan är inte särskilt tvetydigt, däremot kan man fråga sig vad som menas med “välgrundad”. Av texten ovan framgår inte över huvud taget vad som krävs för att en fruktan ska anses välgrundad.

Vid prövningen av om fruktan är välgrundad skall göras en bedömning av risken för att du kommer att utsättas för förföljelse vid ett återvändande till hemlandet⁵⁶

Alltså anses hur välgrundad en fruktan för förföljelse är vara analogt med hur stor risk det finns att utsättas för förföljelsen. En risk kan sägas vara reell, den antingen finns eller inte finns. Det framgår inte hur man kan anses ha visat på att det finns en reell risk för förföljelse vid ett återvändande varför jag ändå inte anser att citatet ovan ger särskilt mycket klarhet åt “välgrundad fruktan”.

2.2.2 Förföljelsen och dess grunder

Det framgår inte heller av flyktingdefinitionen vad som avses med “förföljelse”. Det enda som framgår är att man inte är flykting om man förföljs av någon annan anledning än sin ras, sin nationalitet, den samhällsgrupp man tillhör, sin religion, sin politiska uppfattning, sitt kön eller sin sexuella läggning. Detta skulle kunna tolkas som att förföljelse i sig åtminstone delvis definieras utifrån dess motivering, det vill säga att man skulle kunna tolka detta som att förföljelsens grunder är viktiga i definitionen av förföljelse självt. Detta motsägs dock av formuleringen nedan, som är en variant av formuleringar som förekommer i flera men långt ifrån alla beslut och domar. Citatet nedan har jag konverterat från plural till singular.

För att den sökande ska kunna betraktas som flykting krävs att denne vid ett återvändande riskerar att utsättas för förföljelse, det vill säga att det är fråga om allvarliga hot, såsom hot mot frihet eller liv, eller andra allvarliga övergrepp av mänskliga rättigheter. Vidare krävs att förföljelsen har ett samband med någon av grunderna i flyktingdefinitionen.⁵⁷

⁵⁶ Beteckning 11651572:5

⁵⁷ Beteckning 10272791:3

Detta gör klart att förföljelse i sig inte definieras utifrån kopplingen till dess grund. Förföljelse avser en viss typ av hot oavsett om det finns en koppling till någon av de grunder som listas i flyktingdefinitionen; däremot måste den förföljelse som man välgrundat fruktar vara kopplad till en av dessa för att man ska kunna betraktas som flykting. Av detta kan man fråga sig varför just dessa anledningar till förföljelse är de som krävs. Är det för att man noterat att dessa är de motiveringar som förföljelse oftast har eller för att man anser dem särskilt viktiga?

Flertalet förföljelsegrunder rör egenskaper utifrån vilka människor frekvent hierarkiseras och tilldelas eller förnekas värde, status, makt och rättigheter. Ras, nationalitet, kön, religiös tillhörighet och sexuell läggning kan anses centrala i dessa avseenden. Av detta tycks det vara de egenskaper som är viktiga i vilken social status och makt människor har som gör förföljelse till förföljelse, alternativt ger förföljelse den karaktär som krävs av flyktingdefinitionen.

Dock tillkommer också "politisk åskådning" vilket inte på samma sätt är fundamentalt i människors positionering i maktstrukturer, vilket inte på samma sätt fungerar signifierande för värde, status, makt och rättigheter. Däremot är politisk åskådning något man rimligtvis kan anta att människor frekvent blir föremål för övergrepp på grund av, vilket också kan sägas gälla de övriga grunderna. Av detta framstår det snarare som att grunderna som listats har utpekats på grund av att de är vanliga skäl till förföljelse. Utifrån detta tycks det rimligt att "samhällsgrupp" definieras utifrån huruvida dess medlemmar på grund av detta medlemskap förföljs. Utöver att de görs signifikanta i sitt samband till förföljelse ges ingen vidare innebörd åt begreppen ras, nationalitet, samhällsgrupp, religion, kön, sexuell läggning och politisk uppfattning. Det framgår inte vad dessa ord egentligen betyder, och hur deras samband till förföljelse ska förstås. Den förföljelsegrund som jag dock här särskilt vill problematisera är kön. Det synes mig mest rimligt att se detta som ett slags erkännande för att kvinnor förföljs på andra sätt än män, och på grund av att de inte är män. Crawley menar att kvinnor sällan förföljs på grund av sitt kön men ofta förföljs på grund av sin ovilja eller oförmåga att rätta sig efter könsnormer. Alltså förföljs kvinnor oftast inte för att de är kvinnor utan för att de betraktas som "dåliga" kvinnor eller "fel" sorts kvinnor. Med stöd av Crawley bör detta snarare förstås som politisk förföljelse. Det vill säga att en ovilja eller oförmåga att rätta sig efter tvingande normer som är sociala, kulturella och politiska konstruktioner, att vara "rätt" sorts kvinna eller en "acceptabel",

“normal” kvinna, bör tolkas som en slags politisk uppfattning.⁵⁸ Att kön över huvud taget finns med skulle därför kunna tolkas som ett tecken på mansnormativitet i tolkningen av “politisk uppfattning” i flyktingdefinitionen.

I citatet ovan klargörs att förföljelse betyder allvarliga hot. Det förklaras att allvaret i hotet signifieras av vad hotet riktar sig mot. Hot mot liv tycks mig inte tvetydigt, däremot är frihet i sig självt mycket vagt. Eftersom det därpå följer “eller *andra* allvarliga övergrepp av mänskliga rättigheter” tycks det dock vara de friheter som är mänskliga rättigheter som avses. Jag skulle vilja hävda att alla människorättskränkningar är mycket allvarliga, men här görs tydligt att de ska vara särskilt allvarliga för att betraktas som förföljelse. Vad som ger dem detta allvar framgår inte. Är det till exempel den typ av mänsklig rättighet som kränks eller hur omfattande eller frekvent kränkningen är? Något mer klarhet kan uppnås med stöd av följande:

Migrationsverket konstaterar (...) att sociala och ekonomiska skäl inte kan konstituera flyktingsskap⁵⁹

Alltså tycks socioekonomiska mänskliga rättigheter inte tillhöra de mänskliga rättigheter av vilka allvarliga kränkningar kan anses utgöra förföljelse.

För att de åtgärder som utlänningen fruktar ska anses utgöra förföljelse enligt utlänningslagens mening krävs att de har en viss intensitet. Vidare ska förföljelsen riktas mot utlänningens liv, frihet, eller annars vara av svår beskaffenhet. Av betydelse för vad som omfattas av förföljelsebegreppet är också hur ingripande behandlingen är.⁶⁰

Omnämnda “åtgärder” måste ha en “viss intensitet”. Vad som avses med detta klargörs över huvud taget inte. “*Vidare* ska förföljelsen riktas mot utlänningens liv, frihet eller annars vara av svår beskaffenhet” tolkar jag som att det inte är dessa omständigheter som ger åtgärderna den nödvändiga intensiteten. Det förekommer i citatet ovan ingen referens till

⁵⁸ Crawley, 2001: 21-34, 107-109, 62-63, 124-126

⁵⁹ Beteckning 11487805:4

⁶⁰ Beteckning 11702371:7

mänskliga rättigheter, men det verkar mest rimligt att anta att formuleringen “eller annars vara av svår beskaffenhet” ska tolkas som synonym med “eller andra allvarliga övergrepp av mänskliga rättigheter”. Det förmedlas också att det i fråga om vad som omfattas av förföljelsegreppet är av betydelse hur *ingripande behandlingen* är. Den behandling som omnämns ska *vara ingripande*, och hur ingripande den är kan vara avgörande för om behandlingen utgör förföljelse eller inte. Vad som menas med ingripande klargörs inte, men det tycks mig inte orimligt att tolka detta som att avse hur kränkande av den (fysiska) integriteten behandlingen är.

2.2.3 Myndighetsskydd

Sist men inte minst krävs, för att man ska vara flykting i Utlänningslagens mening, att man inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill använda sig av sitt lands skydd. Vad som krävs för att man ska anses oförmögen att begagna sig av sitt lands skydd framgår inte. Formuleringen “eller på grund av sin fruktan inte vill” tycks mig högst märklig. Om man flyr till ett annat land för att där söka asyl är det väl tämligen uppenbart att man, i det fall man inte är oförmögen, inte är villig att söka skydd i sitt hemland för att man är rädd. Vad som krävs för att man ska anses hysa tillräcklig fruktan för att med rätta inte vilja framgår inte. Om ens fruktan att förföljas bedöms som välgrundad, följer det automatiskt av det att den fruktan man eventuellt hyser inför att söka skydd i hemlandet är det också? Vilket skydd det är som avses framgår av formuleringen “Det är ingen skillnad om det är myndigheterna som är ansvariga för att han eller hon riskerar att utsättas för förföljelsen eller om myndigheterna inte kan antas erbjuda trygghet mot förföljelse från enskilda personer.” Det är alltså myndigheter man förväntas söka skydd hos. Det framgår inte vad som krävs för att man ska kunna anta att dessa inte erbjuder trygghet från förföljelse, utöver att de inte kan antas göra det om det är de själva som förföljer. Här görs också en uppdelning mellan “myndigheter” och “enskilda personer”. Betyder detta att grupper som inte tillhör myndigheter är att betrakta som “enskilda personer”? Därtill utgörs myndigheter alltid av en uppsättning personer. När är dessa “myndigheten” och när är de “enskilda”? Detta framgår inte heller.

En förutsättning för att sökanden ska ha rätt till internationellt skydd är att hon ska anses ha uttömt sina möjligheter till att få skydd i hemlandet⁶¹

Om det får anses skäligt att en person begagnar sig av sitt hemlands skydd måste den möjligheten till skydd uttömmas innan internationellt skydd söks⁶²

Av citaten ovan ges ingen klarhet i när en myndighet kan anses vara ansvarig för förföljelse. Inte heller ges klarhet i om grupper som inte är myndigheter ska betraktas som enskilda personer. Skillnaderna mellan formuleringen att man inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill använda sig av sitt lands skydd och formuleringarna ovan anser jag dock vara stora och betydande. Det tycks mig rimligast att anta att "uttömt sina möjligheter till" här korresponderar mot "inte kan använda sig av" och att "får anses skäligt" korresponderar mot "på grund av sin fruktan inte vill". Detta är en avsevärd tillskärpning. Att inte kunna begagna sig av myndighetsskydd i hemlandet skulle inte nödvändigtvis behöva innebära att man uttömt möjligheterna till det. Att uttömma möjligheterna till att få skydd implicerar att man förgäves har sökt detta skydd. Att inte kunna begagna sig av detta skydd implicerar inte (nödvändigtvis) detta. Att vara kvinna eller tillhöra en diskriminerad minoritet skulle exempelvis ensamt kunna betraktas som konstituerande för oförmåga att begagna sig av ett lands myndighetsskydd i många fall. Frågan är då om dessa typer av omständigheter kan leda till bedömningen att det inte är skäligt att man begagnar sig av detta skydd. Är det vidare så att fruktan i sig kan göra det "oskäligt" att man uttömmar möjligheterna till skydd i hemlandet, eller är det mer som ska till (exempelvis att man grundar denna fruktan i att man är kvinna eller tillhör en diskriminerad minoritet som inte kan förväntas få skydd)? Ännu har vi inte fått fullständig klarhet i om en fruktan för förföljelse som anses välgrundad automatiskt gör en ovilja att begagna sig av skydd i hemlandet på grund av fruktan godtagbar. Om den förföljelse man fruktar är myndighetsutövad torde det vara så men frågetecken kvarstår än kring när myndighetsansvar kan anses föreligga. Därtill är frågan om det kan anses oskäligt att man uttömmar möjligheterna till skydd i hemlandet även om man är förföljd av "enskilda personer" men då denna förföljelse grundar sig i att man till exempel är kvinna eller tillhör

61

62 Beteckningsnummer 11651572:6

en diskriminerad minoritet? Avslutningsvis kan man fråga vad som menas med att ha "uttömt möjligheterna" till att få skydd i hemlandet. Är det tillräckligt att en gång fruktlöst söka detta skydd eller krävs att man gör ytterligare försök? Ytterligare en viktig otydlighet i såväl flyktingdefinitionen som citaten ovan är vad som avses med skydd. När kan en myndighet sägas skydda någon från förföljelse? Att ge skydd från förföljelse betyder rimligen att förhindra att de hot som denna innebär realiserar, men vilka typer av åtgärder krävs för detta och hur bedömer man ett lands myndigheters förmåga och vilja att vidta dessa?

2.3 Alternativt skyddsbehövande

En utlänning som inte är flykting bedöms som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 2§ utlänningslagen, om han eller hon har lämnat sitt land därför att det finns grundad anledning att anta att - han eller hon i hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller,

(---)

För att bedömas som alternativt skyddsbehövande ska han eller hon inte kunna använda sig av sitt lands skydd, eller på grund av den risk som nämns ovan, inte vilja göra det. Det är ingen skillnad om det är myndigheterna som är ansvariga för att han eller hon löper sådan risk eller om myndigheterna inte kan antas erbjuda trygghet mot att utsättas för sådan risk genom handlingar från enskilda personer.⁶³

Av den första meningen i texten ovan framgår att "alternativt" avser att denna status är ett alternativ till flykting. "Grundad anledning att anta" skiljer sig från "välgrundad fruktan". Här rör det sig alltså om antaganden och inte om fruktan. Därtill måste dessa antaganden vara grundade, men inte välgrundade. Dessa antaganden ska därtill röra "risk". Risk är objektivt, det antingen finns eller inte. Antaganden om risk är grundade om det kan påvisas att en sådan risk finns eller förmodligen finns. Fruktan för förföljelse, däremot, är subjektivt, men som framgått i föregående avsnitt är förekomsten av risk en förutsättning

⁶³ Samtliga beslut från Migrationsverket

för att en fruktan ska anses välgrundad. Därför tycks inte råda någon betydande skillnad mellan "grundad anledning att anta" (att det finns risk) och "välgrundad fruktan"(att förföljas).

I denna text listas dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Detta skulle kunna tolkas som att dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning inte är förföljelse eftersom de listas i en bestämmelse, där förföljelse inte nämns, och som enbart är tillämplig då lagrummet för flyktingar (i vilket förföljelse är centralt) inte är det. Dock är dessa typer av behandling och bestraffning tämligen ingripande. Därtill utgörs en av dem av ett direkt hot mot liv, och de övriga är friheten ifrån mänskliga rättigheter.⁶⁴ Att dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling listas i en egen bestämmelse synes då rimligen bero på att de betraktas som så allvarliga typer av övergrepp att det inte har någon betydelse varför man utsätts för dem för att man ska ha rätt till skydd.

Av texten framgår dock inte vad som räknas som dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Intressant är dock att "Det är ingen skillnad om det är myndigheterna som är ansvariga för att han eller hon löper sådan risk eller om myndigheterna inte kan antas erbjuda trygghet mot att utsättas för sådan risk genom handlingar från enskilda personer", eftersom dessa typer av behandling och bestraffning ofta förknippas med stater. I detta avseende görs skillnaden mellan fruktan och risk gällande igen. Det är återigen så att man antingen inte ska kunna eller inte ska vilja söka sitt lands skydd. Skillnaden är dock att man på grund av risk och inte på grund av fruktan ska kunna motivera sin ovilja att söka skydd i hemlandet. Här kvarstår dock samma frågetecken som i flyktingdefinitionen. När kan man säga att det är en myndighet som är ansvarig och när kan man säga att en myndighet inte kan antas erbjuda trygghet? När räknas en persons handling som en myndighets handling och när räknas den som en enskild persons handling?

⁶⁴ ICCPR artikel 7

2.4 Vad är skydd?

Något som är konsekvent i mitt material är att vad myndighetsskydd är och när möjligheterna till det kan anses uttömda bedöms på sätt som leder mig att bedöma det som nästintill omöjligt att uppfylla detta krav för internationellt skyddsbehov. Därtill tycks en oförståelse för hur genus strukturerar makt och erfarenhet här vara högst närvarande. Av samtliga fall framgår att ovilja att söka skydd på grund av fruktan eller risk över huvud taget inte i praktiken är ett godtagbart skäl att söka detta skydd internationellt.

2.4.1 Dåliga kvinnor

Inledningsvis kan exemplifieras med en kvinna från Azerbajdzjan som flytt från manliga släktingar som misshandlade henne och hotade henne till livet, bland annat på grund av att hon valt att ingå i ett förhållande med en kristen man. Denna kvinna gick vid ett tillfälle till polisen och berättade vad hon var utsatt för.⁶⁵ En polis följde då med hem till henne varpå hennes manliga släktingar förklarade att hon "bodde där och åt av deras mat men (...) inte var tacksam"⁶⁶, varpå polismannen lämnade huset utan att vidta några som helst åtgärder. Eftersom hon inte hade ingett någon formell anmälan menade Migrationsverket att hon inte hade uttömt möjligheterna till skydd,⁶⁷ trots att hon påtalat att hon inte skulle kunna få detta skydd eftersom i Azerbajdzjan "anses man inte vara en bra flicka om man polisanmäler en man" .⁶⁸

I denna kvinnas överklagan till Migrationsdomstolen anför hon via sitt ombud att

Det azeriska samhället förtrycker kvinnor och myndigheterna i Azerbajdzjan är korrumpade. En ensam ung kvinna riskerar att själv bli utnyttjad av polisen om hon polisanmäler ett brott och det är nästan omöjligt för en kvinna att få en man fälld för ett brott i

⁶⁵Beteckning 11675706:2

⁶⁶ Beteckning 11675706:2

⁶⁷ Beteckning 11675706:6

⁶⁸ Beteckning 11675706:2

Azerbajdzjan. Hon skulle anses som en dålig kvinna om hon polisanmälde en man⁶⁹

Såväl Migrationsverket som Migrationsdomstolen erkänner att kvinnor, även i rättsväsendet, diskrimineras i Azerbajdzjan, men betonar att detta är allmänt och inte kan anses göra sannolikt att myndigheterna inte kan eller vill skydda just henne.⁷⁰ Detta anser jag kan tolkas som en bristande förståelse för hur strukturellt kvinnoförtryck formar individers förutsättningar och erfarenheter. Både de skäl som denna kvinna åberopar och de problem som hon haft och fruktar att få med myndigheterna är tydligt formade av genusstrukturer varför det tycks mig anmärkningsvärt att man inte har satt hennes specifika omständigheter i samband med det allmänna kvinnoförtryck som man ändå erkänner finns.

2.4.2 Hämndlystna män

Det tredje exemplet rör en kvinna från Kirgizistan vars make försvunnit. Denna kvinna lämnade en anmälan om sin makes försvinnande och bad om hjälp från en vän till denne som är polis. Denne polis ville bli tillsammans med den sökande och då hon nekade honom uppger hon att han ville hämnas. Då han dessutom fick reda på att hon var gravid utsatte han henne för misshandel och våldtäkt som resulterade i missfall. De därpå följande tre månaderna hotades hon kontinuerligt av denna man som sade att han skulle utnyttja henne sexuellt, sälja henne till andra män och till sist döda henne och den son hon fått med sin make innan denne försvann. Eftersom hon hotats, misshandlats, och våldtagits av en polisman som hon därtill uppger tillhör en rik familj som kan muta myndigheterna anmälda hon inte mannen.⁷¹

⁶⁹ UM 1656-11:2

⁷⁰ UM 1656-11:3-4
Beteckning 11675706:6

⁷¹ Beteckning 11675705:2-4

Migrationsverket använder upprepade gånger formuleringen "enskild polisman".⁷² Nedan följer utdrag från såväl Migrationsverkets beslut som Migrationsdomstolens avgörande. De bägge hänvisar henne till de rättsvårdande myndigheterna i hemlandet.⁷³

Migrationsverket finner att de övergrepp som du uppgett att du har utsatts för (...) härrör från en enskild polisman som begått brottsliga handlingar vilket gått utöver hans tjänsteutövning. Verket bedömer därför att de ska anmälas till och utredas av de rättsvårdande myndigheterna i Kirgizistan. Landinformationen visar att enskilda polismän kan straffas för brottsliga gärningar. Genom att inte anmäla polismannen har du inte heller uttömt dina möjligheter att erhålla skydd i hemlandet. Det faktum att det finns brister i form av till exempel korruption innebär inte att myndigheterna saknar viljan eller förmågan att skydda dig som enskild från övergrepp⁷⁴

en hämndlysten man som missbrukat sin tjänsteställning som polis och utnyttjat hennes utsatta belägenhet.⁷⁵

"De övergrepp du *uppges dig* ha utsatts för" får det att framstå som att denna kvinna ljuger, trots att man inte bedömt det finnas trovärdighetsbrister i någon större omfattning, och inte alls i denna del av berättelsen. Därtill beskrivs denna kvinna som i besittande av en "utsatt belägenhet" vilket hon utnyttjats på grund av. Detta kan tolkas som ytterligare ett spår av diskursen om de lögnaktiga och bedragande flyktingarna och eventuellt även den om de asylsökande kvinnorna som "hjälplösa offer".⁷⁶ Vidare upprepas "enskild polisman", vilket markerar att han alltså inte är att betrakta som representant för polismyndigheten i sammanhanget. Han har begått "brottsliga handlingar" som "gått utöver hans tjänsteutövning", han är en "hämndlysten man" snarare än polis och har bara "missbrukat sin tjänsteställning som polis". Alltså tycks det närmast som att han inte kan betraktas som

⁷² Beteckning 11675705:2, 4-5

⁷³ Beteckning 11675705:5
UM 30-11:5

⁷⁴ Beteckning 11675705:5

⁷⁵ UM 30-11:4

att ha agerat i egenskap av polisman alls då han begått dessa övergrepp. På detta sätt anser jag Migrationsverket både privatisera och trivialisera det som denna kvinna varit utsatt för. Möjligtvis är detta åtminstone delvis på grund av att hoten och övergreppen har bottnat i nekan till en kärleksrelation och varit sexuella till sin karaktär, vilket då skulle kunna tolkas som att mansnormativa och privat/offentligt baserade bedömningar har gjorts. Huruvida dessa omständigheter tillsammans med att sökanden är kvinna eventuellt skulle göra hennes tillgång till skydd sämre beaktas inte ens vilket definitivt visar på bristande genuskänslighet. Vidare är det tydligt att utgångspunkten varit att detta är en lösryckt incident, grundad i en mans hämndlystenhet och inte något som möjliggörs och formas av könsmaktsstrukturer.

Det framgår klart är att inte ens när man mottar allvarliga hot och utsätts för ingripande behandling av en polisman kan myndigheten sägas vara ansvarig. Huruvida denna typ av bedömning enbart eller mest frekvent förekommer i kvinnors ärenden kan jag inte utifrån detta fall eller mitt material i övrigt säga. Det framgår inte klart vad som krävs för att en myndighet ska anses ansvarig för sina tjänstemäns ageranden utöver att den eventuellt är det när övergreppen inte är brottsliga handlingar i landet i fråga samt när de inte går utöver tjänsteutövningen, det vill säga är en antingen laglig, acceptabel eller vanlig del av denna. Av detta verkar det som att myndighetsförföljelse måste vara systematisk och/eller laglig för att den ska klassas som så. Det erkänns också i citatet ovan att det finns brister i form av korruption och att enskilda polismän *kan* straffas för brottsliga handlingar. Detta betyder inte att de gör det, och kanske särskilt inte om de är rika och kan muta sig fria. Om detta har beaktats alls framgår inte.

2.4.3 Hjälp

Det fjärde exemplet rör en kvinna från Iran som blev bortgift vid 14-års ålder. Denna kvinna tillhör en religiös minoritet som hon är allmänt förtryckt i Iran. Mannen som hon var gift med försökte tvinga henne att konvertera till Islam, vilket hon vägrade. Av den anledningen började han att misshandla henne. Då han fick reda på att hennes far haft en viss politisk aktivitet förvärrades situationen och hon misshandlades och våldtogs alltmer. Hon flydde efter många år av sexuellt och annat våld från denna man och gömde sig. Han lyckades dock hitta henne gång på gång.⁷⁷

⁷⁷ Beteckning sekretessbelagd (bilaga till UM 19269-10):2, 4

Då hon lämnade honom gick hon till en läkare för att dokumentera sina skador, med hjälp av vilket mannen dömdes till böter för misshandel. Flera år efter att hon ansökt om skilsmässa beviljades hon detta, men hon uppger i sitt överklagande att denna långa process till största del bestod av att myndigheterna rådde henne att återförenas med maken som även fick vårdnaden om deras gemensamma barn. Hon uppger även att hennes make hotat att döda henne på grund av skilsmässan, hennes religion och hennes fars politiska aktiviteter. Efter att hon lämnat sin make blev denna kvinna också medlem i en illegal organisation som engagerar sig i kvinnors rättigheter, för vilken hon samlade in namnunderskrifter. Hon uppger sig frukta förföljelse från såväl maken som den Iranska staten.⁷⁸

Migrationsverket svarade till detta att de omständigheter att hon fått skilja sig från mannen och att han fått böter innebär att hon har fått rättslig hjälp av de iranska myndigheterna samt att ingenting framkommit som tyder på att hon skulle fått sämre hjälp vare sig på grund av hennes kön eller hennes religiösa tillhörighet.⁷⁹ Först och främst görs här klart att böter för årtal av misshandel och våldtäkt anses vara tillräckligt myndighetsskydd av Migrationsverket. I sin överklagan anför hon som sagt att man i flera år försökte övertala henne att återvända till sin make men också att

I Iran är beteende och sexualitet hos kvinnor traditionellt sett en fråga om familjeheder som måste kontrolleras av manliga familjemedlemmar. Av (rapport) framgår att den muslimska kulturens tradition av att betrakta våld i hemmet som privata angelägenheter är ett vanligt och utbrett problem. Den religiösa och sociokulturella situationen innebär att många kvinnor inte ser möjligheter att få hjälp utanför familjen. (...) Vid ett återvändande behöver hon bo i ett skyddat boende eller ha skyddad identitet. Det bestrids att hon i Iran kan få ett tillräckligt bra skydd från maken.⁸⁰

⁷⁸ Beteckning sekretessbelagd (bilaga till UM 19269-10):4
UM 19269-10:2

⁷⁹ Beteckning sekretessbelagd (bilaga till UM 19269-10):5

⁸⁰ UM 19269-10:2

Till stöd för att de bestrider bifall till överklagandet anför Migrationsverket till domstolen vad som citeras nedan. Domstolen ger ingen annan kommentar än att de instämmer i Migrationsverkets bedömningar.⁸¹

Det bestrids inte att det i Iran finns stora brister i respekten för kvinnors rättigheter (---) Det finns (...) ingenting i klagandens berättelse som tyder på att myndigheterna vägrat henne hjälp mot den före detta maken. Myndigheterna har bl. a låtit lagföra honom och beviljat klaganden äktenskapsskillnad. Myndigheterna i Iran har således hjälpt henne och visat att de kan och vill bistå henne⁸²

Detta skulle man kunna tolka som att "skydd" inte behöver vara särskilt mycket mer än att ge någon böter och skilsmässa. Den sista meningen tycks antyda att mer ska till för att hon ska anses skyddad men att myndigheterna genom att vidta de åtgärder som de gjort visat sig villiga och förmögna att ge henne detta skydd. Dock är formuleringen "det finns ingenting i klagandens berättelse som tyder på att myndigheterna vägrat henne hjälp" anmärkningsvärd. I hennes berättelse framkommer bland annat att man i år försökt övertala henne att inte ta ut skilsmässa, vilket visserligen inte visade sig utgöra en vägran att hjälpa henne i detta avseende men som rimligen kan sägas visa på en ovilja. Detta Därtill framgår att det inte krävs mycket för att migrationsmyndigheterna ska anse någon vara hjälpt. Denna kvinna var till exempel under dessa år tvungen att gömma sig hos släktingar och hela tiden flytta runt då hennes make gång på gång hittade henne. Ändå anser myndigheterna alltså att denna kvinna har fått tillräcklig hjälp i Iran. Man erkänner därtill att kvinnor är förtryckta i Iran och anser ändå att det är möjligt och rimligt för henne att få skydd där, till och med då det är fråga om våld i hemmet. Återigen anser jag Migrationsverket och Migrationsdomstolen visa en bristande förståelse för hur genus strukturerar makt och erfarenhet. Man kommenterar inte ens denna kvinnas utlåtande att hon inte kan få varken skyddat boende eller identitet som kvinna på grund av misshandel i hemmet.

⁸¹ UM 19269-10:4

⁸²UM 19269-10:3

2.4.3.1 Av så ringa omfattning

Innan vi lämnar detta fall vill jag redogöra för hur bland annat Crawleys påståenden om att kvinnors politiska aktivitet inom asylrätten ofta förstås som så marginell att den inte sannolikt skulle leda till förföljelse i det bekräftas. Som bekant var denna kvinna aktiv i en illegal organisation som kämpade för kvinnors rättigheter, för vilken hon bland annat hjälpte till med att insamla namnunderskrifter. Beträffande den fruktan som hon kände för att förföljas av den iranska staten på grund av denna uttalande uttryckte sig Migrationsverket som följer:

Vad gäller din (...) politiska aktivitet är den av så ringa omfattning att den därför inte skulle utgöra någon risk vid ett återvändande till Iran⁸³

Ovan både förringas denna kvinnas politiska engagemang och saknas förståelse för den dubbla utsatthet som det medför att vara politiskt oppositionell och därtill kvinna i ett land där det inte anses acceptabelt att delta i politiken som kvinna. Det ska därtill läggas att det var en organisation för kvinnors rättigheter och en illegal sådan.

Det ska även beaktas att denna kvinna begick många normbrott för vilka hon förföljdes, såsom att inte lyda sin man och därtill anmäla och lämna honom. Dessa hade kunnat karakteriseras som politiska, men sattes i yrkandet istället i samband med förföljelsegrunden kön⁸⁴, vilket får anses bekräfta att denna flyktinggrund åtminstone delvis grundar sig i en mansnormativ förståelse av politisk åskådning.

⁸³ Beteckning sekretessbelagd (bilaga till UM 19269-10):5

⁸⁴ Beteckning sekretessbelagd (bilaga till UM 19269-10):4
UM 19269-10:2

2.5 Kriminella handlingar

De övergrepp som du har utsatts för är att betrakta som kriminella handlingar utförda av enskilda individer, vilket det åligger myndigheterna i Y att utreda och beivra/skydda dig mot⁸⁵

Formuleringen ovan är en variant av en mening som återfinns i många av de granskade besluten. Då skillnaderna i ordalag inte enligt min mening förändrar innehållet eller tonen har jag valt ut en.

Formuleringen ovan anser jag trivialiserar vad den sökande har varit med om. De typer av behandling som kan sägas utgöra förföljelse och annan omänsklig eller förnedrande behandling torde ofta vara kriminella handlingar. Detsamma gäller rimligen ibland men inte alltid även dödsstraff, tortyr och kroppsstraff. Meningen ovan befäster dock att de kriminella handlingar som den sökande har blivit utsatt för inte är tillräckliga för att berättiga internationellt skydd, samt att det inte är Sveriges ansvar att utreda och beivra samt erbjuda skydd från dem.

I förhållande till att kvinnors erfarenheter ofta framställs som lösryckta utbrott av grymhet för att de inte förstås mot bakgrund av de könsmaktsstrukturer som möjliggör dem samt tjänar att trivialisera och privatisera dem torde det vara speciellt intressant om denna mening återfinns i kvinnors avslag oftare än i mäns. Tyvärr kan jag inte säga någonting vidare meningsfullt om detta utifrån mitt material.

Inte heller finns svar att hämta i mitt material på vad exakt som är förföljelse, tortyr, kroppstraff eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Detta beror framförallt på att avslagen huvudsakligen motiveras med att det finns

⁸⁵ UM 26617-10:5
Beteckning 11655630:5
UM 5002-10:2
UM 436-11:3-4
Beteckning 11354278:5
UM 2154-11:3
UM 1656-11:3
Beteckning 11675706:6
UM 30-11:5
Beteckning 11675705:5
UM 1318-11:4-5
Beteckning 11651572

myndighetsskydd att tillgå i hemlandet. De sökande förklaras visserligen inte ha gjort sannolikt att de vid ett återvändande riskerar förföljelse eller tortyr, kroppsstraff eller annan omänsklig eller förnedrande behandling, men på basis av att de kan få skydd undan detta. Det görs inte explicit huruvida det som de sökande har varit utsatta för och fruktar att utsättas för kan definieras som något av de ovan nämnda. Dessvärre kommer jag alltså inte att varken att kunna fastställa den situerade betydelsen för de ovan nämnda orden eller om de tolkas mansnormativt.

Avslutningsvis kommer en granskning göras av standardiserade förklaringar av utgångspunkterna vid bedömning av skyddsbehov, som förekommer i varierande ordalag, utsträckning och omfattning i samtliga granskade domar och beslut.

2.6 Att tala sanning

Det är en vedertagen princip inom förvaltningsrätten att den som ansöker om en förmån har bevisbördan för att han eller hon uppfyller de krav som uppställs i lag för att förmånen ska beviljas. Det är även en grundläggande princip inom asylrätten att det är den asylsökande som ska göra sitt behov av internationellt skydd sannolikt.

Migrationsöverdomstolen har fastslagit att att bevisbördan initialt ligger på sökanden även i ärenden som gäller uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl. Det innebär att det är den sökande som har bevisbördan och att det är han eller hon själv som i första hand ska tillhandahålla relevanta uppgifter för bedömningen av hans eller hennes behov av skydd.⁸⁶

För att en sökande ska kunna få uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande ställs krav på att denne talar sanning och hjälper utredaren så att alla fakta i ärendet kan klarläggas. Det innebär även att den sökande måste göra sin identitet sannolik. Migrationsverket bedömer därför inledningsvis om sökanden har gjort sin identitet och sitt uppgivna medborgarskap eller hemland sannolik. Det ligger i

⁸⁶ Beteckning 11675706:4-5

sakens natur att att många av de förhållanden som åberopas av en asylsökande angående hans eller hennes skyddsbehov inte kan göras sannolika med skriftlig eller annan bevisning. I förarbetena till utlänningslagen framhålls därför att beviskraven inte kan ställas allt för högt när det gäller påståenden om risk för förföljelse, eftersom någon fullständig bevisning som klart kan styrka att det finns en sådan risk sällan kan läggas fram. Inom asylrätten finns därför en bevislätnadsregel till förmån för asylsökande, tvivelsmålets fördel (benefit of the doubt). En förutsättning för att den asylsökande ska kunna få förmånen av denna bevislätnadsregel är att han eller hon gjort ett ärligt försök att styrka sin berättelse och att hans eller hennes allmänna trovärdighet inte ifrågasätts⁸⁷

Vid bedömningen av trovärdigheten i sökandens utsaga bör enligt bevislätnadsregeln normalt fästas vikt vid att berättelsen är sammanhängande och inte präglas av motstridiga uppgifter. De omständigheter som åberopas får inte heller strida mot allmänt kända fakta, t. ex. relevant landinformation. Det är, vid bedömningen av trovärdigheten, också av betydelse att berättelsen till sina huvuddrag förblir oförändrad under asylprövningens gång.⁸⁸

Utdraget ovan är hämtat från ett beslut från Migrationsverket. De formuleringar och budskap som i det förmedlas återfinns i varierande ordalag, omfattning och utsträckning i samtliga granskade beslut och domar. Detta är den längsta och mest uttömmande formuleringen som jag kunde hitta och i den finns representerad vad som i de övriga dokumenten, ofta mycket mer kortfattat (ibland endast några rader) också förmedlas. För bevislätnadsregeln, kraven på samarbete och trovärdighet redogörs ofta men inte alltid. Däremot förmedlas i samtliga beslut och domar att det är den sökande som ska göra sitt behov av skydd sannolikt samt att detta inbegriper att göra sin identitet och hemvist sannolik.

⁸⁷ Beteckning 11675706:5

⁸⁸ Beteckning 11675706:5

Inledningsvis kan noteras att språkets formalitet tillsammans med formuleringar som “det är en vedertagen princip i förvaltningsrätten/asylrätten” , “Migrationsöverdomstolen har fastslagit”, “I förarbetena till utlänningslagen” skapar auktoritet och legitimitet åt de utlåtanden som görs. Det understryks att det rör sig om etablerade rättsliga principer. Detta bidrar till den privilegiering av vissa vetandeformer och teckensystem som utdraget präglas av och vilket jag återkommer till i de avslutande delarna av detta avsnitt. Dessförinnan kan undersökas de två första meningarna i det inledande stycket, det vill säga:

Det är en vedertagen princip inom förvaltningsrätten att den som ansöker om en förmån har bevisbördan för att han eller hon uppfyller de krav som uppställs i lag för att förmånen ska beviljas. Det är även en grundläggande princip inom asylrätten att det är den asylsökande som ska göra sitt behov av internationellt skydd sannolikt.⁸⁹

Det finns vissa innebördsmässiga skillnader mellan orden vedertagen och grundläggande, dock sätts de i dessa meningar i ett sådant samband att jag anser dem situerat helt synonyma. De bägge meningarna tycks mig motsvara varandra, där den första konstaterar en rättslig princip i bred mening och den senare specificerar denna för den relevanta kontexten. Intressant är dock att ordet “förmån” får motsvara “asyl” då att söka (och i det fall man möter kraven erhålla) asyl är en rättighet, vilket har avsevärt mer tyngd och en betydande skillnad i innebörd gentemot “förmån”. Mellan “bevisbördan för att han eller hon uppfyller de krav som uppställs i lag för att förmånen ska beviljas” och “ska göra sitt behov av internationellt skydd sannolikt” finns intressanta sambandsbyggen. Bevisbörda antyder att det ska till mer än sannolikhet, det krävs bevis vilket medför mer definitivitet. Av dessa formuleringar framgår också återigen att det är internationellt skydd (asyl) som (inom förvaltningsrätten) är att betrakta som en förmån, vilket jag fortsatt finner vara ett anmärkningsvärt ord att sätta i så nära samband med “internationellt skydd” och “asyl”. Vidare får “de krav som uppställts i lag” och “behov” anses analoga. Nästa del av detta stycke lyder som följer:

Migrationsöverdomstolen har fastslagit att att bevisbördan initialt ligger på sökanden även i ärenden som gäller uppehållstillstånd på

⁸⁹ Beteckning 11675706:4

grund av skyddsskäl. Det innebär att det är den sökande som har bevisbördan och att det är han eller hon själv som i första hand ska tillhandahålla relevanta uppgifter för bedömningen av hans eller hennes behov av skydd.⁹⁰

Här antyds att "bevisbörda" ändå ska förstås som "att göra sannolikt" när det gäller ärenden om uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl. Det är dessutom så att Sveriges högsta auktoritet i prövningen av sådana ärenden har fastslagit att denna bevisbörda *initialt* ligger på den sökande. Vad som avses med det framgår inte, förutom om det sätts i närmare samband med "i första hand". Alltså kan man rimligen tolka det som att det, vid något stadium i utredningsprocessen, ankommer myndigheten att anföra bevisning och relevanta uppgifter. Att bära den bevisbörda som är den sökandes innebär vidare att "tillhandahålla relevanta uppgifter för bedömningen" av skyddsbehovet. Vad det är för typ av uppgifter som är relevanta i denna bedömning klargörs inte och kan förstås till viss del utifrån det som presenterats i tidigare avsnitt, men detta är å andra sidan ännu också tvetydigt varför någon fullständig klarhet inte framträder.

2.6.1 Bedragaren

För att en sökande ska kunna få uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande ställs krav på att denne talar sanning och hjälper utredaren så att alla fakta i ärendet kan klarläggas. Det innebär även att den sökande måste göra sin identitet sannolik. Migrationsverket bedömer därför inledningsvis om sökanden har gjort sin identitet och sitt uppgivna medborgarskap eller hemland sannolik.⁹¹

Utöver alla andra krav för att räknas som flykting eller skyddsbehövande krävs också att man talar sanning. Att detta över huvud taget skrivs ut anser jag antyda att man anser att många som söker dessa erkännanden inte talar sanning, eftersom det torde vara uppenbart av de föregående formuleringarna som redan granskats att sanningssägande är centralt. Man ska ju bevisa och göra sannolikt, vilket rimligen inte i någon substantiell bemärkelse kan göras utan att vara sanningsenlig. Detta skulle kunna tolkas som ett spår

⁹⁰ Beteckning 11675706:4-5

⁹¹ Beteckning 11675706:5

av den diskurs om de "lögnaktiga", "bedragande" och "falska" flyktingarna som Freedman belyser.⁹² Man ska också "hjälpa utredaren så att alla fakta i ärendet kan klarläggas". Även detta tycks överflödigt då det rimligen kan sägas vara implicit i föregående formuleringar. Även detta kan tolkas som ett tecken på att man menar att det är vanligt att asylsökande inte hjälper utredare att klarlägga alla fakta.

I stycket ovan skapas ett intressant samband. Att göra sin identitet (och sitt uppgivna medborgarskap eller hemland) sannolik är en viktig aspekt i att "hjälpa utredaren". Hur man gör dessa sannolika och när man inte kan anses ha gjort det, utöver att man måste tala sanning, klargörs inte. "Migrationsverket bedömer *därför inledningsvis* om sökanden har gjort sin identitet och sitt uppgivna medborgarskap eller hemland sannolik" tycks också säga att dessa är särskilt viktiga fakta och också centrala i hur sannolik man som sökande framstår rent generellt.

Det ligger i sakens natur att många av de förhållanden som åberopas av en asylsökande angående hans eller hennes skyddsbehov inte kan göras sannolika med skriftlig eller annan bevisning. I förarbetena till utlänningslagen framhålls därför att beviskraven inte kan ställas allt för högt när det gäller påståenden om risk för förföljelse, eftersom någon fullständig bevisning som klart kan styrka att det finns en sådan risk sällan kan läggas fram. Inom asyrrätten finns därför en bevislätnadsregel till förmån för asylsökande, tvivelsmålets fördel (benefit of the doubt). En förutsättning för att den asylsökande ska kunna få förmånen av denna bevislätnadsregel är att han eller hon gjort ett ärligt försök att styrka sin berättelse och att hans eller hennes allmänna trovärdighet inte ifrågasätts⁹³

Den första meningen i utdraget ovan uttalar sig om "sakens natur". Utifrån föregående delar av samma utdrag är saken rimligtvis anspråk på internationellt skydd. Dessa anspråk påstås vara sådana till sin natur att många av de förhållanden som åberopas till deras stöd (angående skyddsbehov) inte kan göras sannolika med skriftlig eller annan bevisning. I detta läge är det nog att konstatera att "skriftlig eller annan bevisning" rimligtvis kan tolkas

⁹² Freedman, 2007:1-8

⁹³ Beteckning 11675706:5

som att bevisning oftast är skriftlig, eller med förmån är det. Det framstår också för mig som rimligt att skriftlig bevisning i synnerhet är svår att tillhandahålla då det gäller att visa sin fruktan för förföljelse välgrundad eller den risk man lider att drabbas av det som omfattas av bestämmelsen om alternativt skyddsbehov. Formuleringen "beviskraven inte kan ställas för högt när det gäller påståenden om förföljelse" leder mig dock att fråga om det bara är vid anspråk på flyktingstatus som beviskraven inte får ställas för högt och i så fall varför? En annorlunda och utifrån tidigare dragna slutsatser mer rimlig tolkning skulle kunna vara att dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig och förnedrande behandling också utgör, eller åtminstone kan utgöra, förföljelse. Här används också ordet "risk" för förföljelse, och det sägs att någon fullständig bevisning som klart kan styrka att sådan risk föreligger sällan kan läggas fram. Formuleringen antyder att det är möjligt att lägga fram en fullständig bevisning för sådan risk, samt att det är vad som krävs för att sådan risk ska anses ha styrkts klart av vilket följer att man måste göra denna risk och de övriga kraven för att skyddsbehov ska anses föreligga *sannolika* då bevisning och klarhet svårligen uppnås. Det görs också explicit att det är av denna anledning man som asylsökande kan få förmån av en bevislätnadsregel, nämligen tvivelsmålets fördel. Vad detta innebär framgår inte av utdraget ovan, men av nästa stycke. Dock kan först konstateras att tvivelsmålets fördel är någonting som man måste förtjäna. Man måste ha gjort ett *ärligt försök att styrka sin berättelse* och inte vara ifrågasatt i sin allmänna trovärdighet. Ett ärligt försök att styrka sin berättelse torde utifrån det som tidigare uttalats innebära att man lägger fram all bevisning, skriftlig eller annan, som man kan samt att man talar sanning och hjälper utredaren att klarlägga alla fakta. Att kunna göra något och att ha gjort ett ärligt försök till något är dock högst tvetydiga termer och synes mig vara öppna för mycket subjektivitet. Hur värderar man förmåga? Efter vilka mått? Allmän trovärdighet är likvärdigt subjektivt i min mening, dock ges något mer information om efter vilka kriterium man ska bedöma denna nedan.

2.6.2 Trovärdighet

Vid bedömningen av trovärdigheten i sökandens utsaga bör enligt bevislätnadsregeln normalt fästas vikt vid att berättelsen är sammanhängande och inte präglas av motstridiga uppgifter. De omständigheter som åberopas får inte heller strida mot allmänt kända fakta, t. ex. relevant landinformation. Det är, vid bedömningen

av trovärdigheten, också av betydelse att berättelsen till sina huvuddrag förblir oförändrad under asylprövningens gång.⁹⁴

Det framgår ovan att det är själva bevislätnadsregeln som reglerar med vilka mått man kan bedöma en utsagas trovärdighet. I en sådan bedömning ska *normalt* fästas vikt vid vissa saker, vilket jag anser bör tolkas som att det finns ett spelrum för beslutsfattare i dessa bedömningar att utgå från andra kriterium. Huruvida dessa finns specificerade någonstans eller om det lämnas åt bedömarens godtycke framgår inte. Inte heller framgår när det kan anses acceptabelt att fästa vikt vid andra saker än normalt. Dock framgår tydligt att det finns ett samband mellan att en berättelse och de omständigheter man åberopar i den 1) är sammanhängande 2) inte präglas av motstridiga uppgifter, 3) inte strider mot allmänt kända fakta 4) till sina huvuddrag förblir oförändrad under asylprövningens gång. Dessa saker sätts i samband med varandra och signifierar tillsammans "trovärdighet". Detta ger mycket mer information om vad trovärdighet innebär, men jag anser problemet med utrymmet för subjektivitet och godtycke kvarstå, även om det får anses mindre. Vilken innebörd ska man ge åt "sammanhängande" och "motstridiga uppgifter"? Hur mycket kan man ändra sin berättelse utan att dess huvuddrag anses förändrade? Om man som person har svårt att uttrycka sig på ett sammanhängande sätt och är glömsk skulle det utifrån detta kunna innebära att man bedöms som icke trovärdig. Om man är svårt traumatiserad, som med säkerhet flertalet asylsökande är, kan det ju därtill vara särskilt svårt att vara sammanhängande och undvika motstridigheter. Därtill kan det ju finnas många anledningar till att man exempelvis gör tillägg i sin berättelse under prövningens gång så vad krävs för att sådana tillägg och dess anledningar anses godtagbara? Det absolut mest anmärkningsvärda i denna formulering anser jag dock vara "allmänt kända fakta". Vad som är att betrakta som allmänt kända fakta torde variera mycket mellan olika personer och grupper vars teckensystem och vetandeformer skiljer sig åt. Som exempel på allmänt kända fakta ges "relevant landinformation". Vad som är relevant bör rimligen avgöras av vilket land det rör sig om samt vilka omständigheter i detta land som är särskilt viktiga för den sökande. Frågan är om även informationens utgivare och typ spelar roll i hur relevant den anses. Den berättelse som en asylsökande lämnar innehåller ju alltid information om ett land, men den informationen ska värderas mot annan information om landet i fråga. Det verkar alltså som att erfarenhetsbaserad kunskap inte kan anses utgöra fakta i sig. Vad är då fakta? Vilken typ av landinformation

⁹⁴ Beteckning 11675706:5

innehåller dessa och vad ger denna i sådan auktoritet?

2.7 Vem vet bäst?

Vad gäller vetandeformer kan konstateras att de asylsökandes erfarenhetsbaserade vetandeformer och kunskaper konsekvent disprivilegieras i materialet. Deras berättelser avfärdas eller marginaliseras mot bakgrund av rapporter författade av diverse utrikesdepartement och mänsikorätsorganisationer som myndigheterna åberopar som bevisning.⁹⁵ Alltså privilegieras mer formella och institutionaliserade teckensystem och former av vetande. I detta avseende är de serbiska romernas fall särskilt intressanta, varför jag väljer att demonstrera detta med dessa.

I mitt material finns sammanlagt sju fall med sökande som är romer från Serbien. Dessa fall omfattar sammanlagt 13 myndiga personer och 16 barn, varav fyra är födda senast 1996 och alltså är 15 år eller över. Alla dessa personer ger liknande berättelser av systematisk diskriminering, trakasserier och övergrepp. De anför att de på grund av sin etnicitet har dåliga möjligheter till försörjning, boende, utbildning och sjukvård. Barnen är så allvarligt mobbade i skolan att de knappt kan närvara i den. De uppger alla att de ständigt trakasseras verbalt och hotas, många gånger till livet. Många av dem har också upplevt saker som svår vandalism, svår misshandel, att bli utsatta för våldtäkt och våldtäktsförsök. Många anför att de sökt polisiärt skydd och då blivit hånade, förvägrats att lämna anmälan, lämnat en sådan som inte utretts eller sett gärningsmännen gå fria efter några dagar i häktet. Många andra anför att de inte sökt polisens skydd då de upplever att dessa informellt uppmuntrar och/eller accepterar övergrepp mot romer samt sällan eller aldrig utreder brott som serber begått mot romer. De uppger sig vara rädda för såväl

⁹⁵ Samtliga beslut från Migrationsverket

myndigheter som privatpersoner och inte känna att det finns något skydd att tillgå dem i Serbien.⁹⁶

Alla dessa människor får beskedet att det inte pågår någon systematisk diskriminering av romer i Serbien och att myndigheterna visst skyddar romer, till stöd för vilket en rapport författad av British Home Office åberopas.⁹⁷ Det ska beaktas att mitt material är ett mycket snävt urval av alla de avslagsbeslut som fattas i asylmål. Trots det finns i det representerat 13 myndiga personer och fyra barn 15 år eller äldre med vilka jag anser att man hade kunnat göra en kvalitativ studie som åtminstone påbörjar ett motbevisande av det brittiska utrikesdepartementet. Betänk därtill hur många andra serbiska romer som under bara detta år måste ha fått avslag på sina ansökningar om asyl. Bara utifrån detta vill jag påstå att de svenska migrationsmyndigheterna privilegierar vetandeformer på ett sätt som är fullkomligt oacceptabelt, som direkt inhumant.

Analogin mellan "allmänt kända fakta" och "relevant landinformation" får i detta ljus betraktat också anses särskilt problematiskt. För de serbiska romerna torde den nämnda rapporten vara det som strider mot allmänt kända fakta.

⁹⁶ UM 5002-10:2

Beteckning 11487805:2-3

UM 4955-10:2

Beteckning 11655630:2, 4-5

Beteckning 11-673305, 11-673308, 11-673309, 11-673310: 2-4, 7

UM 4992-10:2

Beteckning 11681283:2-3, 5

UM 5079-10, 5080-10, 5081-10:2

Beteckning 9523875:2, 4-5

UM 5001-10:2-3

Beteckning 11487764:2-4

UM 436-11:2-4

Beteckning 11702371:3, 5-7

⁹⁷ UM 5002-10:2-3

Beteckning 11487805:3-4

UM 4955-10:2

Beteckning 11655630: 4-5

UM 4992-10:2

Beteckning 11681283:4-6

UM 5079-10, 5080-10, 5081-10:3

Beteckning 9523875:4-5

UM 5001-10:3

Beteckning 11487764:4-5

UM 436-11:4

Beteckning 11702371:5, 7-8

3. AVSLUTNING

I detta kapitel kommer jag att redogöra för några avslutande slutsatser samt de brister som jag anser finns i denna studie och hur de hade kunnat undvikas samt hur jag anser att de luckor i undersökningen som finns kan fyllas i framtida granskningar.

3.1 Intertextualitet, auktoritet och legitimitet

Inledningsvis önskar jag tydliggöra några saker gällande intertextualitet, praktik och det socialt goda. Stora delar av de granskade domarna och besluten utgörs av samma text, dessa delar är redogörelser för lagrummet och standardiserade proklamationer av att den sökande inte faller inom det samt därmed inte "passerar", det vill säga ges det erkännande och rättslig status som söks. Ytterligare stora delar utgörs av standardiserade förklaringar av hur bedömningar ska göras i dessa avseenden. Dessa förekommer dock i olika varianter samt utsträckning och omfattning. Ovan har jag gjort en djup granskning av vissa av dessa. Dock vill jag förklara att det är denna typ av intertextualitet som ger dokumenten struktur, och därtill ungefär samma struktur i samtliga fall. Dessa delar av texten är också mycket formella och auktoritära i sin ton, vilket i betydande utsträckning uppnås genom deras egna intertextuella förhållanden till andra lagtexter, dessas förarbeten, praxis och policydokument. Denna standardisering och den auktoritet och legitimitet som den förmedlar i sin juridiska och institutionella förankring fyller enligt min mening flera funktioner. Dels reproducerar det en formell och institutionell praktik och kontext. Därtill ställer den sökanden i en underlägsen position; det är myndigheten som har makten och denna simultant skapas och legitimeras genom dessa intertextuella och praktikkonstituerande aspekter. Privilegieringen av formella och institutionaliserade vetandeformer över de asylsökandes erfarenhetsbaserade bör här tilläggas.

3.2 Hostilitet och restriktivitet

Sammantaget tycks mig det som påvisats i denna uppsats bekräfta delar av det som Freedman redogör för. Det verkar inte orimligt att anta att det är mycket svårt för en sökande att göra sannolikt att hon är i behov av internationellt skydd. Det tycks också finnas en viss inställning till den sökande som åtminstone potentiellt lögnaktig och bedragande. Formuleringarna av såväl lagrummet som dess förklarande tillägg är också

tämligen vaga och enbart utifrån dem skulle man kunna dra den tentativa slutsatsen att det finns utrymme för godtycke eftersom det inte klart framgår vad de egentligen innebär. Något som förmedlas klart är också att en utlänning som söker skydd inte är i "sitt land" och (kanske) inte ens kan sägas vara det om denne beviljas uppehållstillstånd med stöd av de granskade bestämmelserna. Man ska ha lämnat "sitt land" av specifika orsaker och sakna vilja eller förmåga att begagna sig av "sitt lands" skydd innan man tillåts vara i Sverige. Den princip som underbygger dessa texter är att varje stat har ansvar för sina medborgare och att en stat enbart (och motvilligt, tycks det) tar ansvar för en annans medborgare under extrema omständigheter av brist i ansvar från den andra statens sida. Det budskap som tycks mig genomsyra detta är att de asylsökande inte hör hit, inte är välkomna och inte är Sveriges ansvar eller angelägenhet egentligen. Läger man därtill den misstroende tonen och implicit förmedlade utgångspunkten att många som söker asyl ljuger och är osamarbetsvilliga samt svårighetsgraden i att anses ha gjort sitt behov av internationellt skydd sannolikt, anser jag det inte orimligt att instämma i Freedmans bedömning att det klimat som den asylsökande möter är tämligen hostilt.

3.3 Mansnormativitet

Det har påvisats i denna studie att migrationsmyndigheterna uppvisar en bristande förståelse för hur genus strukturerar makt och erfarenhet, bland annat genom att det i väsentliga delar inte alls beaktats. Att en mansnormativ förståelse av politik råder hos dem har också påvisats då de visat sig trivialisera politisk verksamhet och inte förstå brott mot könsnormer som politisk protest. Att kvinnorna ofta får beskedet att de som hänt dem och som de fruktar är att betrakta som isolerade eller spontana utbrott av grymhet och kriminalitet har också påvisats, dock kan inte sägas huruvida detta är specifikt för avslag i kvinnors ärenden sägas varför en bedömning av huruvida det (enbart) beror på genusokänslighet inte kan fastslås. Eftersom det knappt framgick av mitt material huruvida avslagen motiverades endast på grund av att det ansågs finnas skydd i hemlandet eller om de också motiverades på basis av att det kvinnorna utsatts för och fruktade inte var tillräckligt allvarligt inte framgick kan heller inte sägas mycket om detta. Vidare är det inte säkert att man hade kunnat visa på en länk mellan detta och sökandens kön även om det framgått. En liknande studie i vilken man granskar såväl män som kvinnors ärenden samt även innesluter bifall skulle kunna ge klarhet kring dessa saker.

KÄLLFÖRTECKNING

Domar från Förvaltningsrätten i Stockholm, med målnummer:

UM 19269-10

UM 30-11

UM 1656-11

UM 2154-11

UM 798-11

UM 1318-11

UM 53-11

UM 26617-10

Bifogade beslut från Migrationsverket:

Sekretessbelagd beteckning, bilaga till UM 19269-10

Beteckning 11675705, 11675710

Beteckning 11675706

Beteckning 11741632

Beteckning 10272791

Beteckning 11651566, 11651572

Beteckning 11354278

Beteckning 11479013

Domar från Förvaltningsrätten i Malmö, med målnummer:

UM 436-11

UM 5001-10

UM 5079-10, UM 5080-10, UM 5081-10

UM 4992-10

UM 975-11

UM 4955-10

UM 5002-10

Bifogade beslut från Migrationsverket:

Beteckning 11702371

Beteckning 11487764

Beteckning 9523875

Beteckning 11681283

Beteckning 11-673305, 11-673308, 11-673309, 11-673310

Beteckning 11655630

Beteckning 11487805

Litteratur:

Crawley, Heaven, *Refugees and Gender: Law and Process*, Jordan Publishing Limited, Bristol, 2001.

Freedman, Jane, *Gendering the International Asylum and Refugee Debate*, Palgrave MacMillan, Hampshire och New York, 2007.

Gee, James Paul, *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*, Routledge, New York och London, tredje upplagan, 2011.

Gee, James Paul, *How to do Discourse Analysis: a Toolkit*, Routledge, New York och London, 2011.

Mackinnon, Catharine A., *Are Women Human? and other International Dialogues*, Harvard University Press, Boston, 2006.

Övrigt sekundärmaterial:

International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), finns tillgänglig på <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>, senast hämtad 5/1-12.